

ELEKTRONİK ARAÇLARLA YAPILAN SÖZLÜ VASİYETNAME VE YORUMU

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1521965>

Arş. Gör. Funda İBİŞ* **

Öz

Teknolojinin gelişmesi, birçok alanı etkileyip, bu alanları teknolojiye uyum sağlamaya zorlamıştır. Teknolojiye uyum sağlama ihtiyacı, ölüme bağlı tasarruflar ve konumuz açısından vasiyetnameler bakımından da kendini göstermektedir. Elektronik aletler, insanlar tarafından yaşamın her alanında hayatlarını kolaylaştırmak için kullanılmaktadır. İnsanlar vasiyetnamelerin yapımı aşamasında da bu elektronik aletlerden yararlanmak istemektedir. Bu durumda Türk Medeni Kanunu'muzda, elektronik araçlarla vasiyetname yapılmasına ilişkin bir düzenleme bulunmaması, bizleri elektronik araçlarla sözlü vasiyetname yapılması üzerine düşünme ve bir çalışma yapmaya itmektedir. Bu kapsamda, çalışmamızda elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnamelerde yer alan yoruma muhtaç ifadeler bakımından bu tür vasiyetnamelerde hakim yorum yapmasını kolaylaştıran yönlerden bahsedilmektedir. Ayrıca, elektronik araçlarla yapılacak sözlü vasiyetnamelerin avantajları ve yorumlanması da değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler

İrade Açıklaması, İrade Beyanı, İrade Unsuru, İrade Teorisi, Güven Teorisi, Sözlü Vasiyetname, Yorum, Elektronik Araçlarla Yapılan Sözlü Vasiyetnamenin Yorumu

* Afyon Kocatepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Afyon (ibissfunda@gmail.com) ORCID: 0000-0003-0315-0349 (Gönderim Tarihi: 24.07.2024-Kabul Tarihi: 28.10.2024) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

** Bu makale, Dokuz Eylül Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin "Doktora tezinin sonuçlandırılması" başlıklı 23. maddesinin 7. fıkrası gereğince doktora mezuniyet şartı olan...tezi ile ilgili en az bir adet bilimsel makalesinin ulusal/uluslararası hakemli dergilerde yayımlanmış veya yayımlanmak üzere kesin kabul edilmiş olması ..." koşulunun sağlanması için hazırlanmıştır.

VERBAL WILL AND ITS INTERPRETATION BY ELECTRONIC MEANS

(Research Article)

Abstract

The development of technology has affected many fields and forced these fields to adapt to technology. The need to adapt to technology also manifests itself in terms of testamentary dispositions and wills in terms of our subject. Electronic devices are used by people in all areas of life to make their lives easier. People also want to benefit from these electronic devices during the preparation of wills. In this case, the lack of a regulation on making a will by electronic means in our Turkish Civil Code forces us to think and make a study on the making of verbal wills by electronic means. In this context, the aspects that make it easier for the judge to interpret such wills in terms of expressions that need interpretation in oral wills made with electronic means are mentioned in our study. Additionally, the advantages and interpretation of oral wills made with electronic means are also evaluated.

Keywords

Explanation of Intention, Declaration of Intention, Element of Intention, Intention Theory, Trust Theory, Verbal Will, Interpretation, Interpretation of An Verbal Will Made Via Electronic Means

GİRİŞ

Mirasbırakan ölüme bağlı tasarruf yapmak istediğinde sıkı şekil koşulları ile karşılaşmaktadır. Bu durumda ya vasiyetname ya da miras sözleşmesi yapmaya karar verecektir. Vasiyetname olarak da olağan halde el yazılı veya resmi vasiyetname, olağanüstü halde ise sözlü vasiyetname yapabilmektedir. Olağanüstü durumda yapılan sözlü vasiyetnamelerde ise mirasbırakanın içinde bulunduğu durum nedeniyle şoka girmesi ve kendisinin çok yakın bir ölüm tehlikesi içinde bulunduğunu düşünmesi, iradesini beyan ederken muğlak, eksik ya da gizli beyanlarda bulunmasına, hukuken doğru ifadeler kullanılmamasına ya da çeşitli anlamlara gelebilecek ifadelerin kullanılmasına neden olmaktadır. Bu durumda sözlü vasiyetnamede yer alan bu tür muğlak, eksik, gizli beyanların, hukuken doğru olmayan ya da çeşitli anlamlara gelebilecek ifadelerin hakim tarafından yorumlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Hakim yorum yaparken irade teorisine göre bir değerlendirme yapıp mirasbırakanın gerçek iç iradesine ulaşmaya çalışmaktadır. Zira vasiyetnamelerde güveni korunması gereken bir muhataptan bahsedilememektedir. Bu nedenle güven teorisi uygulanmamaktadır. Hakim yorum yaparken açıklayıcı yorum türünün kapsadığı ima teorisi çerçevesinde bir değerlendirmede bulunmaktadır. Ayrıca vasiyetnamenin özel yorum kurallarından olan favor testamenti ilkesi çerçevesinde de bir değerlendirme yapmaktadır.

İlerleyen teknoloji, sözlü vasiyetname yaparken mirasbırakanların elektronik araçlardan yararlanması ihtiyacını ve isteğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca sözlü vasiyetnamelerin olağanüstü durumlarda yapılması, elektronik araçların kullanılması ihtiyacını daha çok ortaya çıkarmaktadır. Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnamelerde de hakim tarafından yorum yapılmasını gerektirecek muğlak, çelişkili veya birden fazla anlama gelebilecek ifadeler bulunabilmektedir. Çalışmamızda elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnameler ve bunların yorumu anlatılmaktadır. Öncelikle ölüme bağlı tasarruflar ile ölüme bağlı tasarruflardan özellikle vasiyetnameler hakkında açıklama yapılmıştır. Sonra vasiyetnamelerin yorumuna değinilmiştir. En son olarak elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnamenin yorumu konusundan bahsedilmektedir.

Sözlü vasiyetname yapabilmek için her zaman yanımızda tanık olabilecek kişilerin bulunması mümkün değildir yahut birileri bulunmakla birlikte bu kişilerin sonunun da vasiyetname yapmak isteyenle aynı olacağı muhtemel olduğu için yanımızdaki kişiler dışında başkalarının tanık olarak yer alabileceği ya da tanık olmaksızın yapılabilen sözlü vasiyetnamelerin olması gerekmektedir. Konumuz açısından elektronik araçlarla yapılan sözlü vasi-

yetnameler ile mirasbırakan kişilerin başkalarını sesli ve hem sesli hem görüntülü olarak telefonla ve benzeri elektronik araçlarla arayıp son arzularını bildirmesi ya da telefon veya herhangi bir elektronik alete son arzularını sesli ve hem sesli hem görüntülü kaydetmesi anlatılmak istenmektedir.

I. GENEL OLARAK ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Ölüme bağlı tasarruflar, hüküm ve sonuçlarını mirasbırakanın ölümünün ardından onun terekesi üzerinde meydana getirecek, mirasbırakanın irade beyanlarını içeren hukuki işlemlerdir¹.

Ölüme bağlı tasarruflar; şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar ve maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar olarak iki farklı anlama sahiptir. Sözlü vasiyetname, şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların bir çeşididir².

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar, şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların içeriğinin ne olduğunu, başka bir ifade ile mirasbırakan tarafından açıklanan arzularının ve iradesinin neyi ifade ettiğini belirlemektedir³.

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar ise mirasbırakanın son arzularını ve ölümünden sonra hüküm ifade etmesini istediği iradesini içeren ve düzenlenmesi şekil şartlarına bağlanmış olan metnin meydana getirilmesini anlatmaktadır⁴.

II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN ŞEKİLLERİ

Mirasbırakan ölüme bağlı tasarruf yaparken, tasarrufun düzenlenme şeklini, kanunda sayılanları seçmek dışında, kendi belirleyememektedir. Zira ölüme bağlı tasarruflar sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır⁵. Ölüme bağlı tasarrufların taşınması gereken şekil şartı, bir geçerlilik şeklidir. Ölüme bağlı tasarrufların geçerli hüküm ve sonuç doğurması, ancak Türk Medeni Kanunu'nda⁶ yer alan şekil şartlarına uyulması halinde mümkündür. Aksi tak-

¹ Eren, Fikret/Yücer Aktürk, İpek: Türk Miras Hukuku Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 49; Mustafa Dural/Turgut Öz, Miras Hukuku, Onbirinci Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, s. 50.

² Eren/Yücer Aktürk, s. 50-51; Öztan, Bilge: Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), Yedinci Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2016, s. 185-186; Kayak, Sevgi: "Türk Hukukunda Sözlü Vasiyetname", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 58 Sayı: 1-2, 2000, s. 189; Yakupoğlu, S. Derya: "Olumlu Miras Sözleşmesinin Bağlayıcılığı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 136, 2018, s. 229.

³ Öztan, s. 186; Dural/Öz, s. 55; Kayak, s. 190; Yakupoğlu, s. 229-230.

⁴ Hatemi, Hüseyin: Miras Hukuku, 7. Baskı, Onikilevha, İstanbul 2018, s. 81.

⁵ Öztan, s. 185; Eren/Yücer Aktürk, s. 103.

⁶ Bkz. RG., 08.12.2001, No: 24607.

dirde, tasarrufların dava yoluyla iptali istenebilmektedir (TMK m. 557 vd.). Kanun koyucunun şekil şartlarına bu kadar önem vermesinin nedeni, ölüme bağlı tasarrufların mirasbırakanın ölümünün ardından hüküm ve sonuç doğurması nedeniyle kişinin son arzularını iyi bir şekilde düşünüp yapmasının sağlanmasıdır; aksi takdirde yeniden yapma imkanı yoktur⁷. Ayrıca hakim yorum yaparken de kişiden bilgi alma imkanı bulunmamaktadır.

Kişinin ölüme bağlı tasarruf yaparken geçerlilik şekil şartlarına uymak zorunda olması, sınırlı sayı ilkesi gereğidir⁸. Buna göre kişi, kanun koyucu tarafından öngörülen şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf çeşitlerinden ya vasiyetnameyi ya da miras sözleşmesini seçmek zorundadır. Eğer kişi vasiyetnameyi seçerse, vasiyetnamenin üç türünden de birini seçmelidir⁹.

Vasiyetname ve miras sözleşmesi, mirasbırakan kişinin ölümünün ardından terekesi üzerinde hüküm ve sonuç doğuran ölüme bağlı tasarruflar olmakla birlikte aralarında farklar bulunmaktadır¹⁰.

Vasiyetname, doğrudan doğruya mirasbırakanın iradesine dayanmaktadır. Bu nedenle tek taraflı olup varması gerekli olmayan irade beyanıdır. Bunun sonucu olarak lehine tasarrufta bulunulan kişinin kabulüne ve öğrenmesine gerek yoktur. Vasiyetnameyle lehine tasarrufta bulunulan kişi arasında bir hukuki bağ kurulmadığı için kişi yaptığı vasiyetnameyi kısmen veya tamamen her an geri alabilmektedir. Sonuç olarak vasiyetnamenin doğuşu, devamı ve oluşturacağı etki yapan kişinin iradesine dayanmaktadır¹¹.

Miras sözleşmesi ise sözleşme olması nedeniyle iki taraflı bir hukuki işlemdir. Sözleşmenin taraflarını mirasbırakan ve mirasçı oluşturmaktadır. Mirasçı tarafta birden fazla kişi olabilir. Miras sözleşmesi, mirasbırakan ve mirasçının karşılıklı ve birbirine uygun olan irade beyanlarıyla kurulduğu için taraflar tek taraflı olarak dönemez ve değişiklik yapamazlar; ancak belli şartların oluşması halinde tek taraflı olarak dönülmektedir (Bkz. TMK m. 546 vd.). Eğer miras sözleşmesinin içinde mirastan çıkarma, vakıf kurma, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama, tanıma gibi ancak vasiyetnameye konu olmaya elverişli maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflara yer verilirse,

⁷ Eren/Yücer Aktürk, s. 103.

⁸ Öztan, s. 185; Dural/Öz, s. 53; Ergüne, Mehmet Serkan: Vasiyetnamenin Yorumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 24.

⁹ Dural/Öz, s. 53; Öztan, s. 186; Öztan, Bilge/Öztan, Fırat: “Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medeni Kanun’daki ve Noterlik Kanunu’ndaki Şekil Şartları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Sayı: 4, 2016, s. 3596; Ergüne, s. 23-24.

¹⁰ Öztan, s. 187.

¹¹ Öztan, s. 187; Dural/Öz, s. 53; Kayak, s. 190.

sadece bu maddi anlamda tasarruflarla sınırlı olmak üzere, her zaman tek taraflı olarak dönülebilmektedir¹².

A. Vasiyetname ve Sıkı Şekil Koşullarının Amacı

Bir vasiyetnamenin kurulması, sınırlı sayı (numerus claus) ilkesi kapsamında sıkı şekil koşullarına tabi tutulmuştur¹³. Ancak bir ölüme bağlı tasarrufun, bu kapsamda vasiyetnamenin şekli anlamda geçerliliği incelenmeden önce vasiyetnamenin kurulup kurulmadığına bakılmalıdır. Zira var olmayan bir vasiyetnamenin geçerliliğinden söz edilemez. Bir vasiyetnamenin bulunduğu bahsedebilmemiz için vasiyet yapma iradesinin varlığı ve bu iradenin açık veya örtülü olarak açıklanması gerekmektedir. Vasiyet yapma iradesi veya irade açıklaması bulunmuyorsa vasiyetnamenin varlığından da söz edilemeyeceği için şekli anlamda bir inceleme yapılamaz¹⁴.

Ölüme bağlı tasarruflar ve bu bağlamda vasiyetnameler, mirasbırakanın ölümünün ardından hüküm ve sonuç doğurduğu ve artık bu aşamada mirasbırakanın iradesi ve arzusu konusunda bilgi verecek kişinin kalmaması nedeniyle sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır¹⁵. Söz konusu sıkı şekil şartlarının amaçları şu şekilde ifade edilebilir¹⁶:

Öncelikli amaç uyarmadır. Şekle uyan mirasbırakan acele etmeden iyi bir şekilde düşünerek kararlar almaktadır¹⁷. Mirasbırakan genellikle vasiyetname ile malvarlığının önemli bir bölümü hakkında işlem yapmaktadır ve hata yapılırsa telafisi mümkün olmamaktadır¹⁸.

İkinci amaç ise açıklıktır. Şekil şartlarına uyulması, mirasbırakanın iradesinin şüpheye yer bırakmayacak biçimde açıklanmasını sağlamaktadır¹⁹. Bu yolla mirasbırakanın gerçek maksat ve niyetinin tespiti mümkün olmaktadır²⁰.

Üçüncüsü ise gerçek ölüme bağlı tasarruf ile ölüme bağlı tasarruf projesinin ayrılması amaçlanmaktadır. Hukuki işlemlerin içeriğinin tanıkla ispatı, sağlararası hukuki işlemlerde mümkün olmakla birlikte ölüme bağlı

¹² Ergüne, s. 27; Baygın, Cem: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: IV, Sayı: 1-2, 2000, s. 571-572.

¹³ Dural/Öz, s. 62; Öztan, s. 200.

¹⁴ Öztan, s. 200.

¹⁵ Öztan/Öztan, s. 3585; Dural/Öz, s. 62; Öztan, s. 200.

¹⁶ Dural/Öz, s. 62; Öztan, s. 200.

¹⁷ Dural/Öz, s. 62; Öztan, s. 200.

¹⁸ Öztan, s. 200.

¹⁹ Dural/Öz, s. 62; Öztan, s. 201.

²⁰ Öztan, s. 201.

tasarruflar bakımından böyle bir ispat neredeyse mümkün olmamaktadır. Bu nedenle tasarrufta bulunan kişinin gerçek iradesinin anlaşılmasında şekle uyulması büyük önem taşımaktadır²¹.

Son olarak ölüme bağlı tasarrufun tahrifinin engellenme amacından bahsedebiliriz. Başka bir ifadeyle hüküm doğuracakları andan çok önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarda şekle uyulması, anlamını bozacak şekilde yapılacak değiştirmelerin önlenmesini sağlamaktadır²².

Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnamenin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Aslında şekil kurallarının varlığının bir nedeni de iradenin varlığının tespitine güvence oluşturmaktır. Bu güvence de el yazılı vasiyetnamede mirasbırakanın el yazısıyla, resmi vasiyetname yapılması durumunda genellikle altına mirasbırakanın imzasının atılmasıyla, sözlü vasiyetnamede ise olağanüstü koşullar altında doğrudan mirasbırakanın sözlü açıklamasını duyduklarını ifade edecek tanıkların varlığının aranması yoluyla sağlanmaktadır. Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnameyle ise özellikle kaydedilen vasiyetnameler bakımından, iradenin varlığının tespiti daha kolay ve güvenilir şekilde sağlanır. Bu noktada elektronik araçlarla yapılan irade açıklamasına vasiyet hükmü niteliği tanınmanın ne kadar isabetli olduğu ortaya çıkmaktadır.

B. Vasiyetname Türlerinden Sözlü Vasiyetname

Türk Medeni Kanunu'na göre vasiyetnameler ikisi olağan ve bir tanesi istisnai olmak üzere üç şekilde düzenlenmektedir. Olağan vasiyetnameler, el yazılı vasiyetname ve resmi vasiyetnamedir. İstisnai durumda yapılan vasiyetname ise sözlü vasiyetnamedir²³.

1. Sözlü Vasiyetname

Sözlü vasiyetname, ölüme bağlı tasarrufun istisnai bir şeklini oluşturmaktadır²⁴. Kanun koyucu olağanüstü durumlarda başvurulabilmesi için

²¹ **Dural/Öz**, s. 62; **Taşatan**, Caner: "Vasiyetname Lehine Yorum İlkesi ve Bu İlkenin Türk Medeni Kanunu'na Yansımaları", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 1, 2021, s. 575-576.

²² **Dural/Öz**, s. 62; **Öztaş**, s. 201.

²³ **Oğuzman**, M. Kemal: Miras Hukuku, Gözden geçirilmiş 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 108; **Dural/Öz**, s. 62; **Öztaş**, s. 201.

²⁴ **Dural/Öz**, s. 91; **Ayan**, Mehmet: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Seçkin, Ankara 2016, s. 111; **Koyuncu**, Ferhat: Türk Hukuku'nda Sözlü Vasiyetname, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s. 116; **Çağlayan Aksoy**, Pınar: "İsviçre Federal Mahkemesi'nin 11.12.2017 Tarihli Kararı

normal durumlarda başvurulmuş resmi vasiyetname ile el yazılı vasiyetnamenin yanına sözlü vasiyetnameyi de eklemiştir²⁵. Türk Medeni Kanunu'nun 539. maddesinin 1. fıkrasında sözlü vasiyetnamenin yapılabileceği olağanüstü hallerden söz edilmektedir. Buna göre, mirasbırakan kişinin yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar sebebiyle resmi veyahut el yazılı vasiyetname yapamaması halinde, sözlü vasiyet yoluna başvuru yapılabileceğinden bahsedilmektedir. Burada sayılan olağanüstü haller örnek olup sınırlayıcı bir sayım değildir. Bu nedenle sayılan bu haller dışında bir sebeple de sözlü vasiyetname yapılabilmektedir²⁶. Bunlar dışında olağanüstü haller örnek olarak ağır kaza ve yaralanmalar, depremler ve ağır su baskınları verilebilir²⁷. Bu hükmü incelediğimizde sözlü vasiyetname yapabilmek için iki şartın bulunduğunu anlamaktayız. Birincisi bahsettiğimiz gibi olağanüstü bir hal olmalıdır; ancak yeterli değildir. İkinci olarak bu olağanüstü hal dolayısıyla resmi veya el yazılı vasiyetname yapılamıyor olması gerekmektedir. Olağanüstü hal olmasına rağmen diğer vasiyetname türleri yapılabiliyorsa sözlü vasiyetname yapılamamaktadır²⁸.

Olağanüstü halin mevcut olması gereken an, sözlü vasiyetnamenin yapıldığı andır²⁹. Olağanüstü hallerden olan yakın ölüm tehlikesinin, uzun süren bir hastalık sonucu ya da kaza gibi nedenlerle aniden ortaya çıkmasının bir önemi yoktur³⁰. Ölüm tehlikesinin ne kadar yakın olduğu belirlenirken objektif ve sübjektif kriterler birlikte ele alınmaktadır. Objektif kriter olarak ölüm sonucuna neden olacak bir tehlikenin var olup olmadığı aranırken, sübjektif kriter olarak ise mirasbırakanın yakın ölüm tehlikesini anlama biçimi, ruh hali dikkate alınmaktadır³¹. Bu değerlendirmeler yapılırken ilgili

İşğında Sözlü Vasiyetnamenin Koşulları Hakkında Bir Değerlendirme”, Yargıtay Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 4, Ekim 2018, s. 1633.

²⁵ Eren/Yücer Aktürk, s. 120; Öztan, s. 218; Kayak, s. 190-191; Ayan, s. 111.

²⁶ Eren/Yücer Aktürk, s. 120; Öztan, s. 218; Dural/Öz, s. 91, 93; Ayan, s. 111; Kılıçoğlu, Ahmet M.: Miras Hukuku, Genişletilmiş 8. Bası, Turhankitabevi, Ankara 2018, s. 119; Özbilen, Arif Barış: “İstisnai ve İkincil Bir Vasiyet Türü: Sözlü Vasiyetname”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 71, Sayı: 4, 2022, s. 1562-1563; Çağlayan Aksoy, s. 1630.

²⁷ Eren/Yücer Aktürk, s. 120.

²⁸ Dural/Öz, s. 91; Öztan, s. 218; Eren/Yücer Aktürk, s. 120; Özbilen, s. 1561-1562. Mirasbırakanın olağanüstü hal nedeniyle el yazılı veya resmi vasiyetname yapamaması mutlak bir imkansızlık değil, sübjektif olarak imkansız olmalıdır, başka bir ifade ile mirasbırakan bakımından bu vasiyetname türlerine başvurmak olağanüstü biçimde zorlaşmış olmalıdır. Bkz. Çağlayan Aksoy, s. 1634.

²⁹ Öztan, s. 218; Çağlayan Aksoy, s. 1631.

³⁰ Dural/Öz, s. 92; Özbilen, s. 1563; Çağlayan Aksoy, s. 1632.

³¹ Özbilen, s. 1566; Öztan, s. 218; Kayak, s. 205.

kişilerce vasiyetnamenin düzenlendiği zamanda bilinen sübjektif olgulardan hareket edilmektedir; ancak bu yeterli olmamaktadır. Zira bu durum ilgili kişilerin yakın ölüm tehlikesini kendilerine göre değerlendirmeleri olacaktır. Bu nedenle olağan hayat akışı çerçevesinde dürüst ve dikkatli bir kişinin yapacağı değerlendirmeler sonucunda, bu sübjektif olguların, yakın ölüm tehlikesinin varlığına dair kanaat oluşturması aranmaktadır³².

Ulaşımın kesilmesinden anlamamız gereken ise mirasbırakan veya resmi vasiyetnamenin yapılabilmesi için katılması gereken memur, tanık gibi kişilerin, herhangi bir sebeple bir yerden bir yere gitme yahut hareket etme imkanlarının olmamasıdır. Örneğin, kuvvetli yağış nedeniyle yollar kapandığında, dağ köyünde oturan ve şehir merkezine gidemeyen okuma yazma bilmeyen mirasbırakan, resmi vasiyetname yapamayacağı için sözlü vasiyetname yapabilir³³.

Hastalık halinin, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin³⁴ 486. maddesine göre bulaşık hastalık³⁵ denilerek bulaşıcı hastalık olması aranırken, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda bu zorunluluk kaldırılmış ve hastalık ifadesi yeterli görülmüştür³⁶. Ancak her olağanüstü halde olduğu gibi mirasbırakanın hasta olması yeterli olmayıp, bu hastalık nedeniyle resmi yahut el yazılı vasiyetname yapamıyor olması aranmaktadır.

Savaş durumunda da sözlü vasiyetname yapabilmek için savaş halinde olmak yeterli değildir; olağanüstü halin diğer şartı olan resmi yahut el yazılı vasiyetname yapamıyor olmak da gerekmektedir³⁷.

2. Sözlü Vasiyetnamenin Yapılışı

a. Birinci Aşama

Olağanüstü durum içinde bulunan mirasbırakan son istek ve arzularını aynı zamanda iki tanığa sözlü olarak açıklayarak, onlara bu açıklamalarına uygun bir vasiyetname yazmaları yahut yazdırmaları görevi verir³⁸. Tanık

³² Dural/Öz, s. 92.

³³ Özbilen, s. 1566; Dural/Öz, s. 92; Koyuncu, s. 67.

³⁴ Bkz. RG., 4.4.1926, No: 339.

³⁵ 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 486. maddesinde "bulaşıcı hastalık" ifadesi yerine "bulaşık hastalık" ifadesi yer almaktadır.

³⁶ Dural/Öz, s. 92; Kılıçoğlu, s. 120; Kayak, s. 207.

³⁷ Dural/Öz, s. 93.

³⁸ Öztan, s. 220; Eren/Yücer Aktürk, s. 120-121; Dural/Öz, s. 93; Ertuğrul, Meltem: "Doğal Afet Yaratan Depremlerin Miras Hukuku'na İlişkin Sonuçları", İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 88, Sayı: 3, Aralık 2023, s. 37.

sayısı en az iki olmalıdır, ikiden fazla olması vasiyetnamenin geçersizliğine neden olmaz³⁹. Sözlü vasiyetname yapılırken dikkat edilirse bildirim aynı anda tanıklara yapılması gerekmektedir. Ayrıca açıklamanın tanıklara sözlü olarak yapılması gerekir; diğer bir ifadeyle Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 29.12.1975 tarihli 9769/9774 sayılı kararında belirttiği gibi mirasbırakanın başkasına yazdırdığı son arzularını tanıklara vermesi sözlü vasiyetname olarak geçerli kabul edilmemektedir⁴⁰.

Konuşamayan bir mirasbırakanın işaretle de son arzularını iki tanığa açıklayabileceğine ilişkin görüş bulunmaktadır⁴¹. Bu görüşe göre sağır ve dilsiz kişilerin, işaret dilini iyi kullanmaları ve son arzuları ile iradelerini net olarak açıklayabilmeleri dolayısıyla bu kişilerin yaptığı sözlü vasiyetnamelerde sorun olmadığı ifade edilmektedir. Ayrıca tanıkların da işaret dilini bilmeleri gerekmektedir. Ancak sağır ve dilsiz olmamakla birlikte konuşamayacak durumda olan ve işaret dilini bilmeyen kişilerin kafa sallayarak veya el kol hareketleri ve benzeri hareketlerle yaptıkları sözlü vasiyetnamelerin geçerliliğinin her olay bakımından ayrıca değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Zira bu kişilerin yaptıkları hareketlerle iradelerini net bir biçimde ortaya koyup koyamadıkları araştırılmalıdır⁴².

Resmi vasiyetname düzenlenirken tanıklık edebilecek kişilerin taşınması gereken koşullardan okuryazar olma dışındaki koşulları, sözlü vasiyetname yer alan tanıkların da taşınması gerekmektedir⁴³.

Tanıkların, son arzularını bildiren mirasbırakanı görmeleri gerekmektedir. Eğer sesinden kimliğini tespit edebiliyorlarsa, sadece sesini duymaları yeterlidir⁴⁴.

b. İkinci Aşama

İkinci aşama tanıklarla ilgilidir ve bu aşamada işlemler onlar tarafından gerçekleştirilecektir. Ancak tanıklar, mirasbırakanın onlara yüklediği görevi yerine getirmek mecburiyetinde değildirler⁴⁵. Ayrıca bu görevlendirmenin

³⁹ Koyuncu, s. 67-68; Ertuğrul, s. 37.

⁴⁰ Dural/Öz, s. 93; Çağlayan Aksoy, s. 1638; Yargıtay 2. HD., E. 1975/9769, K. 1975/9774, T. 29.12.1975, <https://www.kazanci.com.tr/>, 08.03.2024.

⁴¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 121; Özbilen, s. 1568; Koyuncu, s. 68; Çağlayan Aksoy, s. 1639; Ertuğrul, s. 39.

⁴² Ertuğrul, s. 39. Bu konuda İsviçre Federal Mahkemesi kararı için bkz. Çağlayan Aksoy, s. 1623 vd.

⁴³ Öztan, s. 220; Dural/Öz, s. 93; Koyuncu, s. 73.

⁴⁴ Dural/Öz, s. 93; Öztan, s. 220; Koyuncu, s. 71; Çağlayan Aksoy, s. 1638.

⁴⁵ Öztan, s. 220; Dural/Öz, s. 93- 94; Ayan, s. 112; Özbilen, s. 1571-1573; Ertuğrul, s. 41.

vasiyetname yapma iradesinden ve somut olayın koşullarından anlaşılması şartıyla açıkça olması gerekmediği gibi tanıklar tarafından görevin kabulünün de açık bir irade beyanı ile olması şart değildir⁴⁶. Eğer bu görevi kabul etmişlerse izleyecekleri yol bakımından seçimlik hakları bulunmaktadır. İki seçimlik haktan birini tercih etmek zorundadırlar⁴⁷.

Birinci seçenekte tanıklardan biri, mirasbırakanın kendilerine bildirdiği son arzularını, yer ile birlikte gün, ay ve yıldan oluşan tarihi belirterek yazar ve bu belgeyi imzalar, diğer tanığa da imzalatır. Tanıklar hazırladıkları bu belgeyi birlikte, vakit geçirmeksizin en yakında bulunan sulh veya asliye mahkemesine verirler. Tanıkların mahkemeye birlikte gitmesi zorunludur⁴⁸.

Tanıkların mirasbırakanın son arzularını belgelerken kullanabilecekleri yöntemler tartışmalıdır. Diğer bir ifade ile tanıkların metni el yazısıyla yazmalarının gerekip gerekmediği, aynı şekilde metni üçüncü bir kişiye yazdırılmalarının mümkün olup olmadığı tartışılmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 540. maddesinde yer alan mirasbırakan tarafından görevlendirilen tanıklardan birinin kendilerine bildirilen son arzuları hemen yazacağı ifadesi karşısında, metnin üçüncü kişiye yazdırılmayacağını kabul edilmesi gerekmektedir⁴⁹. Tanıklar tarafından hazırlanan metnin nasıl olması gerektiğine ilişkin baskın görüş ise tanıkların biri tarafından yazılması koşuluyla el yazılı olmasını aramamaktadır. Başka bir ifade ile tanık isterse metni daktilo ile yazabilmektedir⁵⁰. Ancak aksi görüşte olanların dayanağı ise kanunun sıkı şekil şartları koyarken amacının mirasbırakanın son arzularının senede doğru geçirilip hakime ulaşmasının sağlanması olduğu; fakat daktilo ile yazılan senedin tanıklar tarafından yazılıp yazılmadığının hakim tarafından tespitinin

⁴⁶ Çağlayan Aksoy, s. 1641.

⁴⁷ Öztan, s. 220; Dural/Öz, s. 93- 94; Ayan, s. 112; Özbilen, s. 1571-1573.

⁴⁸ Eren/Yücer Aktürk, s. 121; Öztan, s. 220; Dural/Öz, s. 94; Ayan, s. 112; Çağlayan Aksoy, s. 1641-1642, 1644; Ertuğrul, s. 40. Ayrıca belirtilmesi gereken bir husus daha vardır ki günümüz teknolojisi ilerlemiştir ve sözlü vasiyetnamelerde yer alması gereken gün, ay, yıl ve yer gibi unsurların bulunmaması durumunda; eğer bu unsurların tespit edilmesi mümkün ise sözlü vasiyetnamenin iptal edilmesine neden olmamalıdır. İsviçre Federal Mahkemesi'nin 11.12.2017 tarihli kararı da bu yöndedir. Bkz. Çağlayan Aksoy, s. 1647.

⁴⁹ Dural/Öz, s. 94.

⁵⁰ Dural/Öz, s. 94-95; Eren/Yücer Aktürk, s. 121. Günümüz koşullarına uygun olarak tanıklar metni bilgisayar ile yazabilirler; hatta tanıkların, mirasbırakanın son arzularını akıllı telefona yazıp çıktısını alıp hakime sunabileceği de ifade edilmektedir. Zira bu şekilde bildirimde, mirasbırakanın son arzularının unutulması ve çarpıtılması tehlikesinin, hakime sözlü olarak bildirilmesinden daha fazla olmadığı belirtilmektedir. Bkz. Çağlayan Aksoy, s. 1642.

mümkün olmadığı belirtilmiştir. Üçüncü kişi tarafından yazılan metin kanun tarafından güdülen amacı sağlamadığı gibi daktilo ile yazılan metin de sağlamaz. Ayrıca tanıklar tarafından metnin üçüncü kişiye daktilo ile yazdırılıp okunmadan imzalanması gibi sorunlu durumların ortaya çıkabileceği ifade edilmektedir⁵¹.

Tanıklar belgeyi posta vasıtasıyla gönderemezler⁵². Türk Medeni Kanunu'nun 540. maddesinin 1. fıkrasında tanıkların yazılan belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verecekleri belirtilmiştir. Dikkat edilirse fıkrada hangi sulh veya asliye mahkemesine tevdi edileceği belirtilmediği için herhangi bir sulh veya asliye mahkemesine tevdi edebilirler. Ancak bu işlemi vakit geçirmeksizin yapmaları gerektiği için en yakın sulh veya asliye mahkemesine tevdi etmeleri gerekmektedir. Maddede mirasbırakanın son yerleşim yerindeki sulh ve asliye mahkemesine tevdiinin aranmamasının sebebi bahsettiğimiz gibi hem vakit geçirmeksizin şartını gerçekleştirmek hem de mirasbırakanın son arzularının unutmaya gibi durumlarla karşılaşılardan doğru olarak iletilmesini sağlamaktır⁵³. Sözlü vasiyet tevdi edilen mahkemenin nasıl hareket etmesi gerektiği, Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün 37. maddesinin 2. fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre, sözlü vasiyetin mevcut olduğu kendisine bildirilen mahkeme, mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesi değilse, bu mahkeme sözlü vasiyetnameyi hemen mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesine gönderir şeklinde ifade edilmektedir⁵⁴. Ancak tanıkların belgeyi savcılığa veya notere vermeleri ise geçersizdir⁵⁵.

Türk Medeni Kanunu'nun 540. maddesinin 1. fıkrasının 2. cümlesinde yer alan “vakit geçirmeksizin” ifadesi ile anlatılmak istenen “derhal” anlamındadır. Başka bir ifade ile tevdi süresinin, kısa, makul ve hayatın olağan akışına uygun olması gerekmektedir⁵⁶. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 09.05.1985 tarihli E. 1985/4279, K. 1985/4539 sayılı kararında “vakit geçirmeksizin” tevdiin istenmesinin amacının vasiyetin değişikliğe uğramasını,

⁵¹ Dural/Öz, s. 95.

⁵² Eren/Yücer Aktürk, s. 121; Ertuğrul, s. 40.

⁵³ Dural/Öz, s. 95; Özbilen, s. 1574-1575.

⁵⁴ Dural/Öz, s. 95.

⁵⁵ Oğuzman, s. 129; Dural/Öz, s. 95.

⁵⁶ Dural/Öz, s. 95; Öztan, s. 220; Çağlayan Aksoy, s. 1643; Ertuğrul, s. 40-41; Yargıtay 2. HD. E. 1985/4279 K. 1985/4539, T. 9.5.1985, <https://www.kazanci.com.tr/>, 23.02.2024; Yargıtay 2. HD. E. 1992/7372 K. 1992/8705, T. 29.9.1992, <https://www.kazanci.com.tr/>, 23.02.2024.

başkalarının araya girmesiyle son arzuların amacından saptırılmasını önlenmek olduğu açıklanmaktadır⁵⁷.

Tanıklar ancak haklı sebep halinde sözlü vasiyetnameyi derhal olarak belirtilen süreyi aşarak tevdi edebilirler. Örneğin, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 29.9.1992 tarihli E. 1992/7372 K. 1992/8705 sayılı kararında da belirtildiği üzere, şahitlerin gecikmesine ancak kendileri ve yakınları bakımından hayati önemde zarar verebilecek işleri mazeret oluşturabilmektedir⁵⁸. Ancak tanıklar sözlü vasiyetnameyi geç tevdi etse dahi mahkeme kabul etmek zorundadır. Zira tevdiin geç olması durumunda şekle ilişkin bir eksiklik bulunmaktadır. Bu şekil eksikliği de vasiyetnameyi kesin hükümsüz kılmayıp kanunda öngörülen süreler içinde iptal edilmesi gerekmektedir. İptal edilmesi durumunda vasiyetname geçerli hale gelmektedir⁵⁹.

Tanıklar sözlü vasiyetnameyi tevdi edip hakim önüne çıkınca mirasbırakanı ölüme bağlı tasarruflarda bulunmaya ehil gördüklerini ve son arzularını kendilerine, başka türde vasiyetname yapmasına engel olan olağanüstü bir durumun varlığı halinde söylediğini beyan ederler⁶⁰.

Tanıklar kendilerine yüklenen görevi yerine getirirken ikinci seçenekleri ise belge düzenlemek yerine vakit kaybetmeksizin birlikte mahkemeye başvurup mirasbırakanın kendilerine bildirdiği son arzularını hakime sözlü olarak beyan etmeleri ve hakim beyanları tutanağa geçirmesidir⁶¹. Belge düzenlenen birinci seçenekte olduğu gibi tanıklar, hakime mirasbırakanı ölüme bağlı tasarruf yapmaya ehil gördüklerini ve mirasbırakanın son arzularını başka türde vasiyetname yapma imkanının olmadığı olağanüstü bir halde söylediğini beyan ederler. Tutanak iki tanık tarafından imzalanır⁶². Tanıkların okuryazar olması aranmamıştır⁶³.

Türk Medeni Kanunu'nun 540. maddesinin 3. fıkrasına göre, sözlü vasiyette bulunan kişi askerlik hizmetinde bulunuyorsa, teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay; ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, o aracın sorumlu yöneticisi; sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, sağlık kurumunun en yetkili yöneticisi hâkim yerine geçmektedir.

⁵⁷ **Dural/Öz**, s. 95-96; Yargıtay 2. HD. E. 1985/4279 K. 1985/4539, T. 9.5.1985, <https://www.kazanci.com.tr/>, 23.02.2024.

⁵⁸ **Dural/Öz**, s. 96; Yargıtay 2. HD. E. 1992/7372 K. 1992/8705, T. 29.9.1992, <https://www.kazanci.com.tr/>, 23.02.2024.

⁵⁹ **Dural/Öz**, s. 96; **Öztaş**, s. 220; aksi görüş **Oğuzman**, s. 129.

⁶⁰ **Öztaş**, s. 220; **Dural/Öz**, s. 96; **Eren/Yücer Aktürk**, s. 121.

⁶¹ **Eren/Yücer Aktürk**, s. 122; **Öztaş**, s. 220; **Dural/Öz**, s. 97; **Çağlayan Aksoy**, s. 1642.

⁶² **Öztaş**, s. 220-221; **Dural/Öz**, s. 97; **Ayan**, s. 113; **Ertuğrul**, s. 40.

⁶³ **Öztaş**, s. 221; **Çağlayan Aksoy**, s. 1638.

Bu durumda sözlü vasiyetname, bu kişilere tevdi edilmektedir⁶⁴. Ancak bu durum tartışmalıdır⁶⁵. Askerde bulunan mirasbırakanın yaptığı sözlü vasiyetnamenin teğmenin veya yüksek rütbeli bir subayın hakim yerine geçerek bu kişilere tevdi edilmesi kabul edilirken, diğer durumlar bakımından tartışma bulunmaktadır. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 487. maddesinde sadece asker olan mirasbırakan bakımından düzenleme varken, Türk Medeni Kanunu'na diğer mirasbırakanlar da eklenmiştir. Bu maddenin gerekçesinde ülke sınırları içinde seyahat eden kişilerin olağanüstü koşullar içinde bulunması halinde yapacağı sözlü vasiyetin Türk mahkemelerine iletilmesinde güçlükler yaşanmadığı halde yurt dışında seyahat sırasında yapılan sözlü vasiyetlerde çoğu zaman tanıkların bu vasiyeti mahkemeye götürüp teslim etme çabası içine girmeyeceği, bu yolla kişinin son arzularını yerine getirmenin mümkün olmayacağını düşünüldüğü belirtilmiştir. Benzer şekilde sağlık kurumlarında tedavi görmekte olan kişiler bakımından da kolaylık sağlamak için sözlü vasiyetin tevdi edileceği makam konusunda yeni bir düzenleme getirme ihtiyacının doğduğu ifade edilmektedir⁶⁶.

Yeni hükmün eklenme gerekçesi eleştirilmektedir. Sağlık kurumunun yöneticisine tevdiinin eleştirilme nedeni her sağlık kurumunun yakınında bir mahkemenin bulunması sebebiyle gerekçe uygun görülmemektedir. Eğer amaç herhangi bir sebeple tevdiinin gecikmesini ve vasiyetnamenin iptali gibi bir durumla karşılaşılmasını önlemek ise bu durumda vakit geçirmeksizin ifadesinden yola çıkarak süreyi, makul ve hayatın olağan akışına uygunluğu çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Örneğin, hastanede bulunan mirasbırakanın tanıklarının, sel nedeniyle mahkemeye gidememesi durumunda vakit geçirmeksizin ifadesi çerçevesinde değerlendirme yapıp soruna çözüm bulunulabilir, sağlık kurumu yöneticisine tevdi edilmesine gerek görülmemektedir⁶⁷.

Yurt dışında seyahat esnasında aracın sorumlu yöneticisine sözlü vasiyetnamenin tevdiine ilişkin eleştiri ise aracın uzun süre yurtdışında bulunması halinde sözlü vasiyetnamenin tanıklarda bulunması ile aracın sorumlu yöneticisinde bulunması arasında bir fark olmadığıdır. Amaç sözlü vasiyetnamenin unutulmamasını ve mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesini sağlamaksa, sözlü vasiyetnamenin bulunduğu kişiler fark etmeksizin

⁶⁴ Dural/Öz, s. 97; Öztan, s. 221; Eren/Yücer Aktürk, s. 121, 122.

⁶⁵ Öztan, s. 221.

⁶⁶ www.ilhanhelvevacidersleri.com/turk-medeni-kanunu/turk-medeni-kanunu-madde-540, 02.12.2023; Dural/Öz, s. 97-98.

⁶⁷ Dural/Öz, s. 98.

aynı zarar oluşmaktadır; ancak Yargıtay kararında⁶⁸ da yer aldığı üzere bu sorun yurt dışında bulunan yabancı ülkedeki mahkemeye tevdi ile çözülebilir⁶⁹.

Aynı şekilde eleştirilen bir başka nokta ise bu kişilere tevdi halinde bu kişilerin nasıl hareket edeceğidir. Eğer bu kişilerde mahkemeye başvuracaklar ise tanıklardan herhangi bir farkları bulunmamaktadır ve araya girmelerine lüzum yoktur⁷⁰.

3. Sözlü Vasiyetnamenin Hükümden Düşmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 541. maddesinde sözlü vasiyetnamenin geçerliliğine ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır. Bu maddeye göre mirasbırakan kişinin sonradan resmi vasiyetname yahut el yazılı vasiyetname yapma imkanı doğmuş ise bu imkanın doğduğu tarihten itibaren bir ay geçince sözlü vasiyet hükümden düşmektedir⁷¹. Bu durumda mirasbırakanın sözlü vasiyetnameyi geri almasına gerek olmaksızın, kanun gereği hükümden düşmektedir⁷². Sözlü vasiyetname, diğer şekillerde vasiyetname yapma imkanı doğması halinde, bu imkanın doğduğu tarihten itibaren mirasbırakanın bir ay içinde ölmesi veya bu süre içinde ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde geçerli olmaktadır⁷³.

4. Tanıklık Ehliyeti

Türk Medeni Kanunu'nun 539. maddesinin 3. fıkrasına göre, resmi vasiyetname düzenlenirken aranan şartlardan okuryazar olma koşulu dışında, tanıklara ilişkin yasaklar, sözlü vasiyetnamedeki tanıklar için de geçerlidir⁷⁴. Bu durumda fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri sözlü vasiyetnamenin düzenlenmesinde tanık olarak yer alamazlar.

⁶⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 29.9.1992 tarihli E. 1992/7372 K. 1992/8705 sayılı kararında da belirtildiği üzere, Medeni Kanunda şahitlerin başvuracağı mahkeme belirtilmemiştir. Ancak işin gereğinden anlaşılacağı üzere bunun en kolay şekilde ulaşılabilecek mahkeme olduğundan kuşku duymamak gerekir. Ayrıca kararın başında açıklandığı üzere, bu mahkeme en kolay şekilde ulaşılabilecek mahkeme olup yabancı ülke mahkemesi de olabilir, <https://www.kazanci.com.tr/>, 23.02.2024.

⁶⁹ Dural/Öz, s. 98.

⁷⁰ Dural/Öz, s. 98.

⁷¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 123; Öztan, s. 221; Dural/Öz, s. 98; Özbilen, s. 1563; Ayan, s. 113.

⁷² Dural/Öz, s. 98; Eren/Yücer Aktürk, s. 123; Özbilen, s. 1563.

⁷³ Öztan, s. 221; Dural/Öz, s. 98.

⁷⁴ Eren/Yücer Aktürk, s. 122.

Tanıklık ehliyetine sahip iki tanığa yüklenen belgeleme veya mahkemeye başvurup tutanağa geçirtme görevi, mirasbırakan ile tanıklar arasında bulunan vekalet sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda tanıkların görevlerini gereği gibi yerine getirmemeleri halinde sorumluluklarının vekalet sözleşmesi hükümlerine göre tespit edileceğini ifade eden görüş⁷⁵ yanında doktrinde tanıkların görevlerini kusurlu olarak yerine getirmemeleri veya mahkemeye geç başvurmaları halinde Türk Medeni Kanunu'nun 543. maddesinin 2. fıkrasında yer alan, kaza sonucunda veya üçüncü kişinin kusuru nedeniyle yok olan ve içeriğinin aynen ve tamamen belirlenmesine olanak bulunmayan vasiyetname hükümsüz kalır ve tazminat isteme hakkı saklıdır hükmünün kıyasen uygulanarak vasiyetname kusurlu olarak yok edilmiş gibi sorumlu tutulmaları gerektiği de düşünülmektedir⁷⁶. Bir başka görüş ise son görüşe ilave olarak tazminat sorumluluğu yanında mirastan yoksun olmalarına neden olabileceğini de ifade etmektedir⁷⁷. Tüm bu görüşler değerlendirildiğinde kanunun ruhuna da uygun olarak, kanun koyucunun sözlü vasiyette bir hukuki işlemin kurucu unsuru olarak mirasbırakan ve tanıklar arasında zımnî vekalet ilişkisini araması nedeniyle, tanıkların sorumluluğunun, Türk Borçlar Kanunu'nun vekalet sözleşmesi hükümlerine göre belirlenmesi gerekmektedir⁷⁸.

III. VASIYETNAMELERİN YORUMU VE YORUM ŞEKİLLERİ

A. Vasiyetnamelerin Yorumu

Yorum, bir irade beyanının ne anlama geldiğinin hakim tarafından araştırılıp tespit edilmesine denilmektedir⁷⁹. Vasiyetnamelerin yorumunda ise vasiyetnamelerde yer alan irade beyanının ne anlama geldiği hakim tarafından araştırılıp tespit edilmektedir.

İrade beyanından bahsedebilmek için ilk olarak irade açıklamasından kısaca söz etmek gerekir. İrade açıklaması kişilerin iradelerini açığa çıkaran

⁷⁵ Eren/Yücer Aktürk, s. 122; Koyuncu, s. 81.

⁷⁶ Bu görüşü savunanlar için bkz. Dural/Öz, s. 94; Eren/Yücer Aktürk, s. 122; Koyuncu, s. 80.

⁷⁷ Bu görüşü savunanlar için bkz. Dural/Öz, s. 94; Eren/Yücer Aktürk, s. 122; Koyuncu, s. 80-81.

⁷⁸ Eren/Yücer Aktürk, s. 122.

⁷⁹ Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 152; Akyol, Şener: Sözleşmenin Yorumu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 2; Öncü, Özge: "Vasiyetnamelerin Yorumunda İma Teorisi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, s. 310.

fiillerine denilmektedir⁸⁰. İrade açıklaması irade beyanı ve irade faaliyeti olarak iki türden oluşmaktadır⁸¹. İrade beyanı, iradeyi sözlü yahut yazılı olarak ya da belirli bir işaretle veya iradeyi gösteren fiillerle açığa vurma, başka bir ifade ile bildirme şeklindedir⁸².

Vasiyetnamede yer alan her bir hüküm, ölüme bağlı tasarrufun konusunu oluşturmaktadır. Ancak bu hükümlerle ilgili yorum yapılırken tek başına değil, vasiyetname içinde onun bir parçası olarak değerlendirilip bir bütün olarak dikkate alınıp yorum yapılmalıdır⁸³. Zira sözleşmelerin yorumunda da metin bir bütün olarak değerlendirilip yorumlanmaktadır⁸⁴.

İrade beyanlarının yorumunda çeşitli yorum teorileri ileri sürülmüştür. Başlıca yorum teorileri olarak irade teorisi, beyan teorisi ve güven teorisinden bahsedilebilir⁸⁵. Sözleşmelerin yorumunda güven teorisi uygulanmaktadır⁸⁶. Bu nedenle iki taraflı hukuki işlem olan miras sözleşmelerinde de güven teorisinin uygulanacağı kabul edilmektedir⁸⁷. Konumuz açısından vasiyetnamelerin yorumlanması bakımından irade teorisi kabul edilmektedir. Zira vasiyetnameler, korunması gereken bir muhatap bulunmayan, tek taraflı ölüme bağlı tasarruf oldukları için mirasbırakanın iç iradesi dikkate alınmaktadır. Vasiyetnamelerde muhatap olmadığı için güveni korunması gereken bir muhataptan da bahsedilemeyeceğinden dolayı muhatapın vasiyetnameden ne anlaması gerektiği araştırılmamaktadır⁸⁸.

⁸⁰ **Dural**, Mustafa/**Sarı**, Suat: Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri, Cilt I, 13. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018, s. 195; **Antalya**, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Legal, İstanbul 2015, (Borçlar Hukuku), s. 84; **Ergüne**, s. 1.

⁸¹ **Eren**, s. 131; **Canbolat**, Ferhat **Canbolat**: Sözleşmelerde Amacın Gerçekleşmesi Çökmesi ve Boşa Çıkması, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 56.

⁸² **Tekinay**, Selâhattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Halûk/**Altıp**, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 63; **Eren**, s. 131; **Canbolat**, s. 56. İrade beyanının da irade ve iradenin dış dünyaya bildirilmesini sağlayan beyan olmak üzere iki unsurdan oluştuğundan söz edebiliriz. Bkz. **Eren**, s. 132; **Ergüne**, s. 1; **Kanışlı**, Erhan: İsviçre-Türk Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kurulmasında Yanılma, Onikilevha, İstanbul 2018, s. 74; **Canbolat**, s. 56.

⁸³ **Öncü**, s. 310.

⁸⁴ **Eren**, s. 531.

⁸⁵ **Eren**, s. 153-154; **Kılıçoğlu**, s. 188; **Ergüne**, s. 5; **Öncü**, s. 311.

⁸⁶ **Öncü**, s. 311.

⁸⁷ **Dural/Öz**, s. 224; **Ayan**, s. 155; **Kılıçoğlu**, s. 188.

⁸⁸ **Öztan**, s. 229; **Dural/Öz**, s. 219-220, 224; **Kılıçoğlu**, s. 188; **Antalya**, O. Gökhan: Miras Hukuku, Legal, İstanbul 2015, s. 235; **Baygın**, s. 570; **Ergüne**, s. 17; **Öncü**, s. 311.

İrade teorisi, insanın iç dünyasında, psikolojik alanında yer alan iradeyi, hukuki işlemin asıl unsuru haline getirdiğinden dolayı sübjektif bir teoridir⁸⁹. Bu teoriye göre, beyan yorumlanırken beyan sahibinin gerçek iradesi esas alınır, bu iradenin gerçek anlamı araştırılmalıdır. İrade beyanının temel unsurunu beyan sahibinin gerçek iradesi oluştururken, beyan ise sadece bu gerçek iradeyi muhataba bildirmek için kullanılan bir araçtır. Bunun sonucu olarak beyan, gerçek iradeye uygunsa ve gerçek iradeyi açıklıyorsa geçerli olmaktadır. Aksi takdirde gerçek iradeye uymayan beyan, irade beyanı olarak kabul edilmemektedir⁹⁰. İrade teorisine göre, yorum yoluyla irade beyanının anlamı tespit edilirken, beyan sahibinin beyanına verdiği anlam göz önünde bulundurularak, kişinin gerçek iradesi araştırılmaktadır ve irade beyanının içeriği belirlenmeye çalışılmaktadır⁹¹. Ölüme bağlı tasarruflardan olan vasiyetnameler bakımından ise mirasbırakanın irade beyanının anlamı tespit edilirken, mirasbırakanın irade beyanına verdiği anlam göz önünde bulundurularak, gerçek iradesinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle irade teorisi bakımından mirasbırakanın irade beyanı yorumlanırken onun sadece kişisel anlayışı kriter olarak alınmaktadır⁹².

Vasiyetnamenin bir hükmünün veya tamamının yorumlanabilmesi için ilk şart mirasbırakanın vasiyetnamede şekle uygun beyan edilmiş bir iradesinin bulunmasıdır. Eğer irade beyanı yoksa ya da beyan bulunmakla birlikte şekle uygun değilse yorum yapılamaz veya yorum yoluyla bu irade beyanları vasiyetnameye dahil edilemez⁹³. Şuna da dikkat edilmelidir ki vasiyetnamede yer alan mirasbırakanın her irade beyanı da yorumlanmaz. Zira yorumun amacı gerçek iradenin araştırılıp bulunması olduğundan dolayı anlamı açık ve net ve mirasbırakanın iradesine uygun olan irade beyanlarının yorumlanmasına gerek bulunmamaktadır⁹⁴.

Mirasbırakan eğer vasiyetnamesinde iradesini net bir şekilde açıklamamış, muğlak, eksik ya da gizli beyanlar varsa veya hukuken doğru ifadeler kullanılmamış ise kanun koyucu vasiyetnamenin ayakta tutulması için yorumlanmasını öngörmüştür. Böylece yorum ile açık olmayan veya birden fazla anlama gelen ifadeler netleştirilmektedir⁹⁵.

⁸⁹ Eren, s. 154; Öztan, s. 229.

⁹⁰ Eren, s. 154; Ergüne, s. 5-6.

⁹¹ Eren, s. 154; Ergüne, s. 5; Öncü, s. 311-312.

⁹² Öncü, s. 312.

⁹³ Dural/Öz, s. 220; Öztan, s. 229-230; Ayan, s. 154.

⁹⁴ Dural/Öz, s. 220.

⁹⁵ Öztan, s. 228-229; Dural/Öz, s. 220.

Yorumun vasiyetnameler bakımından bu kadar önemli olmasının nedeni ölüme bağlı tasarrufların mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurması ve artık mirasbırakana gerçek iradesinin sorulma imkanının bulunmamasıdır⁹⁶.

B. Vasiyetnamelerin Yorum Şekilleri

Vasiyetnameler yorumlanırken iki farklı yol izlenmektedir. Birincisi ölüme bağlı tasarrufların yorumu denince ilk akla gelen açıklayıcı yorumdur. Bir de tamamlayıcı yorum bulunmaktadır⁹⁷.

Açıklayıcı yorum, ilk olarak ölüme bağlı tasarrufun geçerli olup olmadığını belirlemektedir; eğer geçerliyse mirasbırakanın anlamı kuşkulu, ikircikli, çapraşık irade beyanlarının açıklanmasını sağlamaktadır⁹⁸. Başka bir ifade ile mirasbırakanın beyan edilmiş bir iradesi vardır. Yorum ile mirasbırakanın bu irade beyanına ne anlamı verdiği ve bu beyanla ne söylemek istediği tespit edilmeye, böylece son arzuları ortaya çıkarılmaya çalışılır⁹⁹. Vasiyetname yorumlanırken vasiyetnamenin düzenlendiği tarih göz önünde bulundurulmaktadır¹⁰⁰.

Tamamlayıcı yoruma vasiyetnamede baştan veya sonradan ortaya çıkan boşluk hallerinde başvurulmaktadır¹⁰¹. Tamamlayıcı yorumla bu boşluklar mirasbırakanın farazi iradesine göre doldurulmaktadır¹⁰².

İki yorum türü arasındaki farktan bahsederek açıklayıcı yorumda mirasbırakanın irade beyanıyla ne söylemek istediği araştırılarak gerçek iradesi tespit edilmeye çalışılırken, tamamlayıcı yorumda ölüme bağlı tasarruftaki, konumuz bakımından ise vasiyetnamedeki boşluğun tamamlanabilmesi amacıyla mirasbırakanın farazi iradesi belirlenmeye çalışılmaktadır¹⁰³. Farazi iradeye göre eğer mirasbırakan boşluğu bilseydi ne isterdi şeklinde bir araştırma yapılır¹⁰⁴.

Tamamlayıcı yorumun eleştirildiği nokta, mirasbırakanın iradesi yerine, yorum yapanın iradesinin geçtiği ileri sürülmektedir¹⁰⁵.

⁹⁶ Öncü, s. 312.

⁹⁷ Serozan/Engin, Rona/Engin, Baki İlkay: Miras Hukuku, 4. Baskı, Seçkin, İstanbul 2014, s. 446; Öztan, s. 229; Öncü, s. 313.

⁹⁸ Serozan/Engin, s. 446; Ergüne, s. 44.

⁹⁹ Öztan, s. 229; Öncü, s. 313.

¹⁰⁰ Öncü, s. 313.

¹⁰¹ Serozan/Engin, s. 446; Öztan, s. 229; Akyol, s. 5.

¹⁰² Öztan, s. 229; Serozan/Engin, s. 446; Baygın, s. 568; Öncü, s. 313.

¹⁰³ Öncü, s. 313.

¹⁰⁴ Serozan/Engin, s. 447.

¹⁰⁵ Öztan, s. 234.

Her iki yorum türü açısından da ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı andaki gerçek ve farazi irade araştırılmaktadır¹⁰⁶.

IV. VASIYETNAMELERDE ÖZEL YORUM KURALLARINDAN FAVOR TESTAMENTİ İLKESİ

Şüphe halinde hukuki işlemi ayakta tutma kuralı, vasiyetnamelerde “*favor testamenti*” olarak ifade edilmektedir¹⁰⁷. “Vasiyetnameyi kurtarıcı” yorum ilkesi olarak da adlandırılmaktadır¹⁰⁸. Zira ölüme bağlı tasarrufun ya da bir hükmünün yapılacak yorumla hem geçerli hem geçersiz sayılabilmesi mümkünse, ölüme bağlı tasarrufun geçerli sayılmasını sağlayacak yorum kabul edilmektedir¹⁰⁹. Böylece mirasbırakanın son isteklerine mümkün olduğunca saygı gösterilecek, geçerlilik kazandırılacak ve yaşama geçirilecektir¹¹⁰. Vasiyetnameyi ayakta tutmaya bu kadar önem verilmesinin nedeni, mirasbırakanın bu tasarrufu geçerli biçimde tekrar yapma durumunun söz konusu olmamasıdır¹¹¹. Dikkat edilirse favor testamenti ilkesi her durumda vasiyetnameyi geçerli kılacak yorum yapmamakta, sadece iki türlü yorumda mümkünse geçerli kılacak olanı tercih etmektedir¹¹².

Favor testamenti ilkesi belirttiğimiz gibi bir yorum kuralıdır ve mirasbırakanın beyanı yorumlanmaktadır. Ancak bu ilke ile mirasbırakanın açıkça beyan ettiği ve herhangi bir sorun olmayan bir konuyu değiştirmek, düzeltmek ve tamamlamak mümkün değildir¹¹³. Aynı şekilde bu ilke ile şekil kurallarına uygun yapılmamış bir beyanı vasiyetnameye dahil etmek de mümkün değildir. Ancak şekle uygun yapılmış eksik veya açık olmayan bir beyanı düzeltmek ya da yapılan hatalı bir tasarrufu ortadan kaldırmak mümkündür. Bu ilke çerçevesinde yorum yapılırken vasiyetname içi olgular gibi vasiyetname dışı olgulara da başvurulabilmektedir¹¹⁴.

¹⁰⁶ Öncü, s. 313.

¹⁰⁷ Öztan, s. 236; İmre, Zahit/Erman, Hasan: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Basım, Der Yayınları, İstanbul 2016, s. 118; İnan, A. Naim/Ertaş, Şeref/Albaş, Hakan: İnan - Türk Medeni Hukuku - Miras Hukuku, Mevzuattaki Değişikliklere ve Uygulamalardaki Yeniliklere Göre Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiştir, 9. Bası, Bilgi Yayın-
evi, Ankara 2015, s. 269.

¹⁰⁸ Serozan/Engin, s. 453; Oğuzman, s. 173.

¹⁰⁹ Oğuzman, 173; Dural/Öz, s. 221; Öztan, s. 236.

¹¹⁰ Dural/Öz, s. 221; Serozan/Engin, s. 453; Baygın, s. 574.

¹¹¹ Serozan/Engin, s. 454.

¹¹² İnan/Ertaş/Albaş, s. 269.

¹¹³ İmre/Erman, s. 118.

¹¹⁴ Dural/Öz, s. 221.

Roma Hukukundan gelen favor testamenti (vasiyetin üstün tutulması) ilkesi Medeni Kanunu'muzda genel bir hüküm olarak düzenlenmemiştir¹¹⁵. Ancak hem doktrinde hem de mahkeme kararlarında vasiyetnamenin yorumlanmasında uygulanacak ilkelere biri olarak yer almaktadır¹¹⁶.

Türk Medeni Kanunu'muzda favor testamenti ilkesinin yer aldığı genel bir hüküm bulunmamakla birlikte tek tek hükümlerde bu ilkenin bulunduğu genel olarak kabul edilmektedir¹¹⁷. Örnek olarak Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesinin 2. fıkrası verilebilir. Bu hükme göre, ölüme bağlı tasarruflarda kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma hâli varsa ve mirasbırakanın gerçek arzusu şüpheye düşülmeksizin kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir yani mirasbırakanın irade beyanı tespit edilen gerçek iradesine uygun olarak yorumlanmaktadır şeklinde ifade edilmektedir. Böylece favor testamenti ilkesi doğrultusunda vasiyetname ayakta tutulup mirasbırakanın son arzusunun yerine gelmesi sağlanmaktadır. Bu durumda mirasbırakan iradede değil, beyanda hata yapmıştır ve mirasbırakanın neden olduğu yanılma hali ölüme bağlı tasarrufun iptali sebebi oluşturmamaktadır. Örneğin, mirasbırakanın vasiyetnamede hukuki veya teknik terimleri ya da miras bırakılan kişinin ismini veya niteliklerini yanlış söylemesi hallerinde mirasbırakanın gerçek iradesi kesin olarak tespit edilebiliyorsa bu ölüme bağlı tasarruf beyan hatası nedeniyle iptal edilmeyip gerçek iradesine ve arzusuna göre yorumlanıp geçerli kabul edilecektir¹¹⁸.

Favor testamenti ilkesine dayanan bir başka hükmün ise Türk Medeni Kanunu'nun 577. maddesinin 2. fıkrası olduğu söylenebilir¹¹⁹. Bu hükmün 2. fıkrası şöyle ifade edilmiştir. Tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa belli bir amaç için yapılan kazandırmaların, o topluluğu oluşturan kişiler tarafın-

¹¹⁵ İnan/Ertas/Albaş, s. 270; Dural/Öz, s. 221, 222; Taşatan, s. 579; Baygın, s. 574; Ayan, s. 156; Y. 3. HD., E. 2013/13211 K. 2013/17415 T. 09.12.2013, <https://www.lexpera.com.tr/>, 17.02.2024.

¹¹⁶ İnan/Ertas/Albaş, s. 270; Taşatan, s. 579; Baygın, s. 574; Gaziantep BAM, 1. HD., E. 2020/278 K. 2022/1204 T. 5.10.2022; Y. 3. HD., E. 2014/22183 K. 2015/17797 T. 12.11.2015; Sakarya BAM, 1. HD., E. 2021/1009 K. 2021/1289 T. 14.10.2021, <https://www.lexpera.com.tr/>, 17.02.2024.

¹¹⁷ Dural/Öz, s. 222; İnan/Ertas/Albaş, s. 270.

¹¹⁸ İmre/Erman, s. 119; Dural/Öz, s. 222; Serozan/Engin, s. 455; Taşatan, s. 585-586; Aksoy Dursun, Sanem: "Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Dair Bazı Düşünceler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 66 Sayı: 2, 2008, s. 313; Baygın, s. 575.

¹¹⁹ Serozan/Engin, s. 454; Dural/Öz, s. 222; İmre/Erman, s. 118; Aksoy Dursun, s. 313-314; Kılıçoğlu, s. 190.

dan, mirasbırakan tarafından belirlenen bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinileceği; amacın bu şekilde gerçekleştirilmesine olanak yoksa, yapılan kazandırmanın vakıf kurma sayılacağı belirtilmektedir. Bu fıkrayı açıklarsak hukukumuzda göre ancak gerçek ve tüzel kişiler hak ehliyetine sahiptir ve bu kişiler mirasçı ve vasiyet alacaklısı olabilmektedirler. Bu nedenle tüzel kişiliği olmayan cemaat ve topluluklara ölüme bağlı tasarruflarla bağış yapılamamakta ve bunlar mirasçı atanamamaktadır. Ancak Türk Medeni Kanunu'muz kapsamında mirasbırakanın son arzularının gerçekleştirilebilmesi amacıyla yaptığı ölüme bağlı tasarrufun geçerli kabul edilebilmesini sağlayacak yönde bir hüküm getirilmiş ve yapılan kazandırmaların tüzel kişiliği olmayan cemaat ve toplulukları oluşturan kişilere ait olacağını, eğer bu mümkün değilse vakıf kurulmuş sayılacağını kabul etmiştir¹²⁰. Böylece favor testamenti ilkesi çevirme(tahvil) yoluyla ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutmaktadır¹²¹.

Başka örnekler olmakla birlikte son olarak Türk Medeni Kanunu'nun 583. maddesinin 2. fıkrasını da örnek olarak verebiliriz¹²². Bu fıkra göre, mirasbırakan tarafından artmirasçı atanmış olmasına rağmen önmirasçı kararlaştırılmamışsa, bu ölüme bağlı tasarruf ayakta tutularak yasal mirasçı, önmirasçı kabul edilmektedir.

Bazı görüşlerde favor testamenti ilkesinin, maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflarda uygulanacağı konusunda kuşku bulunmadığı; ancak bu ilkenin, şekil eksikliği konusunda uygulanıp uygulanmayacağı konusunun tartışmalı olduğu belirtilmiştir¹²³. Ancak bu ilkenin ölüme bağlı tasarrufların şekil eksikliğini gidermek için uygulanamayacağını belirten görüş de bulunmaktadır¹²⁴. Bu görüşü savunanlara göre ölüme bağlı tasarrufların ve konumuz bakımından vasiyetnamelerin şekil şartları kanunda düzenlenmiştir. Favor testamenti ilkesine kanun hükümlerinin yorumunda değil, ölüme bağlı tasarruflardaki mirasbırakanların irade beyanlarının yorumunda dayanılmaktadır. Ancak kanunda yer alan şekil şartları tespit edilirken bir tereddütte kalınırsa şekil kurallarını, ölüme bağlı tasarrufun içeriğini ve ölüme bağlı tasarrufu geçerli kılacak biçimde yorumlamak gerektiği belirtilmektedir¹²⁵.

¹²⁰ İmre/Erman, s. 118; Dural/Öz, s. 222; Oğuzman, s. 173; Aksoy Dursun, s. 313-314.

¹²¹ Dural/Öz, s. 222; Serozan/Engin, s. 454; Oğuzman, s. 173; Aksoy Dursun, s. 314; Antalya, s. 238.

¹²² İmre/Erman, s. 118.

¹²³ Dural/Öz, s. 222.

¹²⁴ İnan/Ertay/Albaş, s. 270; Oğuzman, s. 172.

¹²⁵ İnan/Ertay/Albaş, s. 270.

V. SÖZLÜ VASİYETNAMENİN ELEKTRONİK ARAÇLARLA YAPILMASI

Sözlü vasiyetnamenin yapılabilmesi için olağanüstü bir halin bulunması ve el yazılı veya resmi vasiyetnamenin yapılamaması gerektiğinden bahsetmiştik. Olağanüstü hallere örnek olarak Türk Medeni Kanunu'nun 539. maddesinin 1. fıkrasında yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi durumlar verilmiştir. Bu sayım sınırlayıcı değildir. Bunların dışında sel baskını, deprem, gemi yolculuğunda batma tehlikesi, uçağın düşme tehlikesi, çığ altında kalma, maden göçükleri gibi örnekler verilebilir¹²⁶. Doktrinde vasiyetname yapmak isteyen kişinin hayat tecrübelerine göre hayatta kalıp kalamayacağını belli olmadığı durumlar, başka bir ifade ile mirasbırakanın vasiyet yapma olanağını kaybedebileceği şüphesi bulunan durumlar olağanüstü hal kapsamında değerlendirilmektedir¹²⁷.

Sözlü vasiyetnamenin yapılabilmesi için aranan el yazılı veya resmi vasiyetnamenin yapılamaması şartının çok dar yorumlanmaması gerekmektedir. Örneğin, özellikle açık denizde geminin batmaya veya uçağın düşmeye başlaması durumlarında mirasbırakan kişinin el yazılı vasiyetname yapabileceğini ifade etmek ve sözlü vasiyetin yapılabilmesi için mutlak olarak el yazılı vasiyetname yapılamaması koşulunu aramak, ulaşılması mümkün olmasa da kişiyi el yazılı vasiyetname yapmaya zorlamaktır. Böyle durumlar için el yazılı vasiyetname yapma imkanının olmadığını kabul en uygun olanıdır. Zira batan gemide ya da düşen uçaktaki el yazılı vasiyetnamelere ulaşmak mümkün değildir¹²⁸. Ayrıca olağanüstü halde kişinin şoka girmesi ve kendisinin çok yakın bir ölüm tehlikesi içinde bulunduğunu düşünmesi nedeniyle sözlü vasiyet yapması durumunda somut olayın özellikleri de göz önünde bulundurularak bu sözlü vasiyetin geçerli kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir¹²⁹.

Elektronik vasiyetnamelerde Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş vasiyetnameler gibi mirasbırakan son arzularının yer aldığı tek taraflı ölüme bağlı irade açıklamalarında bulunmaktadır. Buna göre tanımlarsak elektronik vasiyetname, mirasbırakanın son arzularının ve isteklerinin yer aldığı vasiyet bırakma iradesini, elektronik ortamda veri olarak üretmesini ve bu verilerin

¹²⁶ **Savaş**, Abdurrahman: "İnternette Tek Taraflı Hukuki İşlemler ve Özellikle Elektronik Vasiyetname", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2, Yıl 2007, s. 81-82; **Ertuğrul**, s. 36.

¹²⁷ **Çağlayan Aksoy**, s. 1634; **Ertuğrul**, s. 36.

¹²⁸ **Savaş**, s. 85.

¹²⁹ **Savaş**, s. 82; **Kayak**, s. 206-207.

istenirse kaydedilip saklanmasını mümkün kılan araçlar vasıtasıyla açıklamasını sağlayan, gelişmiş teknolojiye uygun tek taraflı ölüme bağlı tasarruflar¹³⁰. Doktrindeki bazı görüşler, mirasbırakan tarafından üretilen elektronik vasiyetnamenin kaydedilip saklanmaya elverişli olmasını arayıp tanımda yer verirken, bazı görüşler de elektronik vasiyetnamenin kaydedilip saklanmaya elverişli olmasını aramadığı için tanımda zorunlu bir unsur olarak ön görmemektedir¹³¹. Bizim kanaatimiz ise bunun isteğe ve durum ve koşullara bağlı olduğu yönündedir. Önemli olan sözlü vasiyetnamenin aranan şekil şartlarının sağlanabilmesi durumudur. Ayrıca konumuz açısından şunu da belirtmeliyiz ki elektronik vasiyetname ile mirasbırakan kişinin başkalarını telefonla veya başka elektronik araçlarla sesli ya da hem sesli hem görüntülü arayıp son arzularını bildirmesi yahut telefon veya herhangi bir elektronik alete son arzularını sesli ya da hem sesli hem görüntülü kaydetmesi anlaşılmak istenmektedir.

Elektronik vasiyetnameler bakımından kanunda yer alan sıkı şekil şartlarının amaçlarından olan mirasbırakanı uyarma, ölüme bağlı tasarrufların tahrip edilmesini engelleyerek içeriğini güvence altına alma ve mirasbırakanın kimliğinin tam olarak tespit edilmesini sağlama noktalarında gerekli önlemler alındığında, elektronik vasiyetnameler ölüme bağlı tasarruflar yapmak isteyen kişilerin tercih edeceği bir yol olacaktır. Ancak bazı hususlar bakımından elektronik vasiyetler, kanunda düzenlenmiş olan sözlü vasiyetnamelere göre daha fazla güvence vermektedir. Bu hususları açıklarsak sözlü vasiyetnameler olağanüstü durumlarda yapılmaktadır. Bu nedenle ilk olarak mirasbırakan kişinin kimliğini kesin olarak tespit edecek bir mekanizma yoktur. Kimlik tespiti sadece tanıklar aracılığıyla sağlanmaktadır ki tanıkların mirasbırakanı görmeleri her zaman mümkün olmamaktadır ve bu koşul aranmamaktadır. İkinci olarak mirasbırakanın vasiyet bırakma iradesini beyan ettiği an ile bu beyanın yazılı hale getirildiği an arasında geçen süre nedeniyle mirasbırakanın gerçek iradesinin tam ve sağlıklı olarak aktarılabilmesi konusunda şüphe duyulabilir. Ayrıca mirasbırakanın irade beyanının gerçekliğinin denetiminin sadece iki tanık tarafından yapılmış olduğu düşünülürse bu şüphe artabilir¹³². Oysa mirasbırakan tarafından elektronik araçlarla yapılacak görüntülü veya sesli vasiyetlerle bu şüpheler ve sakıncalar azaltılabilir. Görüntülü veya sesli vasiyetlerde mirasbırakanın kimliği hemen he-

¹³⁰ Ahmet **Türkmen**, “Dijital Vasiyetname ve Vasiyetlerin Şekle Uygunluğunun Türk Pozitif Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020/2, s. 1242.

¹³¹ Görüşler için bkz. **Türkmen**, s. 1242.

¹³² **Türkmen**, s. 1298.

men şüpheye yer vermeyecek derecede tespit edilebilir. Görüntülü ve sesli vasiyetlerde mirasbırakanın görüntüsü ve sesi kimliğinin tespitinde kullanılabilir. Aynı şekilde sadece sesli vasiyetlerde ise mirasbırakanın sesi, fiziksel ve davranışsal olarak ölçülerek kimliğinin tespitinde kullanılabilir. İkinci olarak mirasbırakan tarafından elektronik araçlarla yapılan görüntülü veya sözlü vasiyet, elektronik veri olarak kalıcı biçimde kaydedilirse, mirasbırakanın irade beyanı tanıklar aracılığıyla aktarılmadığı için irade beyanının değiştirilme durumu da söz konusu olmaz. Görüntülü veya sesli vasiyet yoluyla mirasbırakanın son istek ve arzuları, tanıkların onu anladığı ve ifade ettiği şekilde değil, doğrudan mirasbırakanın irade beyanına göre gerçekleştirilmektedir¹³³. Ayrıca ölüme bağlı tasarrufların tahrif edilmesinin önlenmesi için gerekli önlemlerin alınmasının istendiği gibi yapay zeka gibi sistemler aracılığıyla kişilerin sesleri ve görüntüleri kullanılarak sahte vasiyetnameler yapılması da engellenmelidir¹³⁴.

Elektronik vasiyetin sağladığı bir avantaj ve aynı zamanda elektronik vasiyet yapılmasını zorunlu kılan başka bir durumdan da bahsedilmelidir. Dikkat edilirse kanunumuz sözlü vasiyette bulunan kişilerle aynı fiziki ortamda başka kişilerin de bulunduğunu ve bu kişilerin hayatta kalıp mirasbırakanın son arzularını iletebileceğini düşünmüştür¹³⁵. Bu düşünce teknolojinin günümüzdeki gibi gelişmiş olmaması ve kanunda veya geçmişte yer alan bilimsel görüşlerde elektronik vasiyet yapılabileceğinin öngörülmemesinden kaynaklanabilmektedir. Ancak bu düşünce her zaman gerçekleşmeyebilir. Örnek verirse, maden ocağı göçüklerinde mahsur kalan kişiler veya yaşanan depremler nedeniyle göçük altında kalan kişiler, tek başına oldukları gibi seslerini yüzeydeki insanlara duyuramayacak kadar da derinde olabirler. Bu durumlarda mahsur kalan kişiler, kimliklerini ifade ederek yardım istemek amacıyla elektronik araçlarla yukarıdaki kişilere ulaşabiliyorlarsa, aynı şekilde ölüm tehlikesinin çok yakın olduğunu hissettiklerinde sözlü vasiyette bulunup son arzularını beyan edebilmelidirler. Zira olağanüstü durum içinde bulunan kişileri, dış dünyadaki kişilerle fiziken iletişim kuran ve kuramayan olarak ayırmak, fiziken iletişim kuranların son arzularını gerçekleştirirken, diğerlerinin sözlü vasiyet yapamayacaklarını ifade etmek doğru değildir¹³⁶. Karşılaşılabilir bir başka durum ise olağanüstü durumlarda aynı fiziki ortamda ölüm tehlikesine çok yakın olan kişiden başka kişiler de bulunmakta ve onlara sesini duyurabilmektedir. Ancak bu kişiler aynı dili

¹³³ **Türkmen**, s. 1300.

¹³⁴ **Ertuğrul**, s. 38-39.

¹³⁵ **Savaş**, s. 83; **Türkmen**, s. 1301.

¹³⁶ **Savaş**, s. 83-84; **Koyuncu**, s. 71.

konuşmadıkları için yapılacak sözlü vasiyetin anlaşılması mümkün değildir. Bu nedenle fiilen böyle bir vasiyet yapmak mümkün olmaz. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki açık denizde geminin batmaya veya uçağın düşmeye başladığı ya da yakın zamanda yaşadığımız 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen deprem gibi çok şiddetli bir deprem nedeniyle birçok evin yıkıldığı ve çoğu kişinin göçük altında kaldığı durumlarda aynı dili konuşup sözlü vasiyet yapılan tanıklarla, aynı fiziki ortamda bulunulması nedeniyle onların akıbetinin de sözlü vasiyet yapanla aynı olacağı büyük bir ihtimaldir¹³⁷. Bu durumda yapılan sözlü vasiyetin hayata geçirilme ihtimali bulunmamaktadır. Ancak şunu da hatırlatma gereği duyulmaktadır. Kişilerin vefat etmeden önce vasiyet bırakması zorunlu değildir. Vasiyet bırakmayan kişiler bakımından da Türk Medeni Kanunu uygulanarak vefat eden kişiden geriye kalan terekesi üzerinde gerekli işlemler yapılmaktadır.

Elektronik vasiyetlerde mirasbırakan son istek ve arzularını, tablet, bilgisayar, akıllı telefonlar ve benzeri araçlar aracılığıyla beyan etmektedir¹³⁸. Kişi içinde bulunduğu olağanüstü durumdan kurtulamayacağını ve yanındaki kişilere sözlü vasiyet yapmasının anlamsız olacağını anlamışsa ilk durumda yanında bulunan anlık iletişim sağlayan araçlar yardımıyla elektronik ortamda telekonferans veya video konferans yöntemiyle hem sesli hem görüntülü ya da sadece sesli olarak iki tanığa son arzularını iletebilmektedir¹³⁹. Ancak mirasbırakan tarafından yapılan bu beyanın sözlü vasiyetnamenin tanıklara ilişkin koşulunu sağlayıp sağlamadığını inceleyecek olursak mirasbırakan ile tanıkların aynı fiziki ortamda bulunmaları gerekmemektedir. Burada önemli olan nokta tanıkların mirasbırakanı görmeleri şart olmayıp sesini duymaları ve kimliğinden şüphe etmemeleridir. Bu durumda mirasbırakan anlık iletişim sağlayan araçlarla elektronik ortamda iki tanıkla aynı anda telekonferans veya video konferans yöntemi ile iletişim kurup son arzularını açıklaması halinde sözlü vasiyetnamenin şekil şartları gerçekleşmiş olmaktadır. Zira önemli olan tanıklara aynı anda açıklamaktır. Tanıkların da aynı fiziki ortamda bulunmaları şart olmayıp diğer bir tanığın daha bulunduğunu ve dinlediğini bilmeleri yeterli olmaktadır¹⁴⁰. Örneğin, madende yaşanan çökme nedeniyle göçük altında kalan bir kişinin iki tanığı görüntülü veya sesli arayarak son arzularını bildirmesi ve onlara bu vasiyetnameyi yazma veya yazdırma görevi yüklemesi durumunda sözlü vasiyet yapmıştır¹⁴¹.

¹³⁷ Savaş, s. 84-85; Koyuncu, s. 71-72.

¹³⁸ Türkmen, s. 1301.

¹³⁹ Savaş, s. 86; Türkmen, s. 1301.

¹⁴⁰ Türkmen, s. 1301; Savaş, s. 85.

¹⁴¹ Türkmen, s. 1301.

Aynı durum mirasbırakanın son arzularını içeren ses kaydı veya video kaydını tanıklara gönderip onlara bu görevi yüklemesi halinde de gerçekleşmektedir. Burada tanıkların farklı zamanlarda bu kayıtları görmesi veya dinlemesi önem arz etmemektedir. Zira önemli olan mirasbırakanın son arzularını içeren beyanların tek seferde yapılmasıdır¹⁴². Ancak bazı görüşler son arzuların tanıklara aynı anda açıklanmasının da bazı durumlarda aranmayacağını kabul etmektedir. Örneğin, düşen uçakta bir mirasbırakanın aklına telekonferans yöntemi gelmeyebilir veya nasıl yapacağını bilmeyebilir ve iki tanığı peş peşe arayabilir. Tanıklardan da aynı şekilde telefonun hoparlörünü açıp başka bir tanığa da dinletmesini ya da telefonunun veya hatının bahsedilen bu özelliklere sahip olmasını beklemenin doğru olmadığı ifade edilmektedir. Bu durumda da sözlü vasiyetin kabul edilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir¹⁴³. Kanaatimize göre kişilerin yeterince teknolojik bilgiye sahip olmamaları veya yaşanan olağanüstü hal nedeniyle düşünememeleri çokça yaşanabilecek bir durumdur. Bu nedenle mirasbırakan kişinin tanıkları peş peşe arayarak iletişime geçmesi ancak peş peşe iletişime geçilen tanıkların sonradan birbirlerini teyit eden şekilde duyduklarını tutanağa aktarmaları koşuluyla mirasbırakanın yaptığı sözlü vasiyetname geçerli kabul edilmelidir. Tanıklara gönderilen ses kaydı ve video kaydı bakımından da mirasbırakan kişi şokta olmasından dolayı düşünememiş olup kişilere ayrı ayrı kayıtlar göndermiş olabilir. Özellikle ses kayıtları bakımından bu çok daha mümkündür. Bu durumda tanıkların birbirlerinden haberdar olup gönderilen kayıtların tespiti ve teyidi ile mirasbırakanın son arzularını tutanağa aktarmaları şartıyla geçerli bir sözlü vasiyetnameden söz edilebilir.

Her zaman bir tanığa ulaşılması ya da elektronik araçlarla başka biri ile iletişim kurulması mümkün olmayabilir. 6 Şubat 2023 yılında yaşanan Kahramanmaraş merkezli deprem bize bunu en acı şekilde göstermiştir. Türk Medeni Kanunu'muzda, gelişen teknolojiye rağmen kişinin elektronik araçlarla vasiyetname yapmasına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Burada kanaatimize bilinçsiz boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk, Türk Medeni Kanunu'muzun 1. maddesinin 2. fıkrasında yer alan, kanunda uygulanabilir bir hüküm olmadığında, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, eğer bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir, hükmüne göre doldurulmalıdır. Mirasbırakanın, olağanüstü durumda tanıkların bulunmaması ya da tanıklara ulaşamaması veya yanında bulunan kişilerle aynı dili konuşmaması gibi nedenlerle iletişim kuramaması halle-

¹⁴² Ertuğrul, s. 38-39.

¹⁴³ Savaş, s. 85.

rinde kendi yanında bulunan elektronik araca son arzularını sesli veya görüntülü olarak kaydetmesi mümkündür. Kanaatimizce kişi olağanüstü durumda tanıklara ulaşıp bildirimde bulunmayı düşünemeyebileceği gibi yanındaki elektronik araca sesli veya görüntülü olarak kayıt yapmayı kendi açısından daha güvenli de bulabilir ve bu nedenle elektronik araca yapılacak kayıtların sözlü vasiyet olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Mirasbırakan öldükten sonra kendisine ve sesli veya görüntülü son arzularına ilişkin beyanını içeren elektronik araca ulaşılması durumunda, hakim kanun boşluğunu doldururken, mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi amacıyla sözlü vasiyetname için kanunda aranan şekil şartlarını sözlü vasiyette aramaması gerekmektedir. Zira kanunda resmi ve el yazılı vasiyetname dışında olağanüstü durumlarda sözlü vasiyetname yapma imkanının tanınmasının nedeni mirasbırakanın son arzularına duyulan saygı ve bunların hayata geçirilmesi için gösterilen çabadan ötürüdür¹⁴⁴. Kanaatimizce sözlü vasiyetnamenin geçerli kabul edildiği diğer şekillerde vasiyetname yapma imkanı doğduğu tarihten itibaren bir aylık süre, elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyet bakımından da geçerli kabul edilmelidir. Zira mirasbırakanın elektronik araçlarla sözlü vasiyette bulunduktan sonra yaşıyor halde kendisine ulaşılsa dahi yaşadığı olağanüstü durumun etkisinden kurtulamadan vefat etmesi söz konusu olabilir. Bu durumda mirasbırakandan yeni bir vasiyetname düzenlemesinin beklenmesi çok makul görünmemekle birlikte zaten vefatı bir aylık süreç içinde gerçekleşmektedir.

Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetlerde tanık konusunda tereddüt yaşanması söz konusu olabilir. Ancak sözlü vasiyetnamelerde yer alan tanıkların görevi, mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, son arzularının varlığını, son arzularını olağanüstü durumda kendilerine bildirdiğini ve iradesi ile son arzularının birbirine uygun olduğunu tespit etmektir. Belirttiğimiz tüm bu görevler, mirasbırakanın yanında bulunan elektronik araçla sesli veya görüntülü olarak yaptığı kayıtlarla daha iyi bir şekilde yerine getirilmektedir. Bu durumda vasiyetnamelerde, kanunun öngördüğü şekil kurallarıyla varılmak istenen amaca, elektronik vasiyetlerde başka bir yolla varıldığı için kanun boşluğunun doldurulmasına gerek olmaksızın, elektronik vasiyetlerin geçerliliği kabul edilmelidir¹⁴⁵.

İsviçre Hukuku'nda miras hukukuna ilişkin yapılacak düzenlemelere sözlü vasiyet ile ilgili hükümler de dahil edilmiş ve sözlü vasiyete ilişkin hükümlerin uygulamasının yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Mirasbırakanın

¹⁴⁴ **Türkmen**, s. 1302.

¹⁴⁵ **Türkmen**, s. 1267, 1302.

son arzularını iletebilmek amacıyla yararlanabileceği araçlar görsel ve işitsel araçlardır. Bu nedenle İsviçre Hukuku'nda yapılacak düzenlemelere ilişkin hazırlanan ön tasarıda “sözlü veya görsel/işitsel vasiyetnameye” yer verilmişti¹⁴⁶. Ancak bahsedilen değişiklik önerisine, İsviçre Medeni Kanunu'nda 1.1.2023 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemeler arasında yer verilmemiştir¹⁴⁷.

VI. ELEKTRONİK ARAÇLARLA YAPILAN SÖZLÜ VASİYETNAMELERİN YORUMU

Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetin yorumlanabilmesi için ilk olarak tanıkların kendilerine yüklenen ve kabul ettikleri görevi yerine getirmek amacıyla vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine başvurarak sözlü vasiyeti, vasiyetname haline getirmelidirler. Aynı şekilde mirasbırakanın sesli veya görüntülü olarak elektronik araçla yaptığı kaydı bulan kişilerin de mahkemeye başvurarak bu kayıtların yazılı hale getirilmesini talep etmeleri gerekmektedir. Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetlerde tanıkların mirasbırakan ile aynı ortamda bulunması gerekmediğinden tanıkların mahkemelere erişmesi daha kısa sürede ve daha kolay olabilir. Böylece vasiyetnamenin tanıklar tarafından unutulmasının veya tahrifinin önüne geçilerek mirasbırakanın son arzuları mümkün olduğunca yerine getirilecektir. Aynı şekilde sesli veya görüntülü kaydedilen elektronik sözlü vasiyetlerin mahkemeye başvurana kadar unutulmayacağından, tahrif edilemeyeceğinden veya tahrif edilmesi durumunda bunun tespit edileceğinden bahsedilebilir.

Hakim, mirasbırakan kişinin elektronik araçlarla yaptığı irade beyanları ile kanunun vasiyetnamelerde öngördüğü şekil kurallarıyla varılmak istenen amaca ulaşıldığını tespit ederse bu ölüme bağlı tasarrufları geçerli kabul etmelidir. Daha sonra gerek elektronik araçlarla tanıklara yapılan beyanların yazılı hale getirilmesi durumunda bu belge üzerinden, gerekse hem mirasbırakanın elektronik araçla yaptığı kayıtlar hem de bu kayıtların yazılı hale getirilmiş şekilleri üzerinden sözlü vasiyetnamelerin yorumu hakim tarafından yapılmalıdır. Hakim, sözlü vasiyetnameleri yorumlarken ister vasiyetnamenin tümünü, ister bir hükmünü yorumlasın vasiyetnameyi bir bütün olarak dikkate alıp yorum yapmalıdır.

Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnameler bakımından da güveni korunması gereken bir muhatap bulunmadığı ve tek taraflı ölüme bağlı tasarruf oldukları için mirasbırakanın iç iradesi dikkate alınmaktadır, muha-

¹⁴⁶ Detaylı bilgi için bkz. Çağlayan Aksoy, s. 1650-1654.

¹⁴⁷ Ertuğrul, s. 38.

tabın vasiyetnameden ne anlaması gerektiği araştırılmamaktadır. Bu nedenle elektronik vasiyetnamelerin yorumlanmasında da irade teorisi kabul edilmektedir¹⁴⁸.

Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnameler bakımından yorum yoluyla mirasbırakanın irade beyanının anlamı tespit edilirken mirasbırakanın irade beyanına verdiği anlam göz önünde bulundurularak onun sadece kişisel anlayışı kriter olarak alınmaktadır¹⁴⁹. Bunun için de vasiyetname dışı olgular olan mirasbırakanın kişiliği, karakteri, hayat tarzı, ailesi ve çevresindeki kişiler ile arasındaki ilişki, dünya görüşü, malvarlığının durumu ile başka ölüme bağlı tasarruf yapıp yapmadığı incelenerek, mirasbırakanın düşünce dünyası anlaşılıp yaptığı ölüme bağlı tasarrufun açık ve net olup olmadığı belirlenebilir¹⁵⁰.

Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnameler bakımından da mirasbırakanın her irade beyanı yorumlanmaz. Zira yorumun amacı gerçek iradenin araştırılıp bulunması olduğundan dolayı anlamı açık ve net ve mirasbırakanın iradesine uygun olan irade beyanlarının yorumlanmasına gerek duyulmamaktadır¹⁵¹. Ancak mirasbırakan elektronik araçlarla sözlü vasiyette bulunurken iradesini net bir şekilde açıklamamış, muğlak, eksik ya da gizli beyanları varsa veya hukuken doğru ifadeler kullanılmamış ise vasiyetnamenin ayakta tutulması için hakim tarafından yorumlanmalıdır. Böylece yorum ile açık olmayan veya birden fazla anlama gelen ifadeler netleştirilmektedir. Elektronik sözlü vasiyetname sesli veya görüntülü olarak kaydedilmişse hakimin yorum yaparken bu kayıtları dinlemesi ve izlemesi durumunda, kişinin konuşmasının duraklamasından ya da ses tonunun tereddüdünden aynı şekilde kendisine tanıdığı düşünme süresinden, hareketlerinden, yüz ifadelerinden ve mimiklerinden mirasbırakan kişinin çelişkide kaldığı veya tam karar veremediği noktaları tespit edip hangi noktaları aydınlatması gerektiğine hakim daha rahat karar vermektedir.

Elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnameler de yorum türlerinden açıklayıcı yorumun alt başlığı olarak ima teorisi¹⁵² çerçevesinde yorumlanmaktadır. Bu bağlamda mirasbırakanın elektronik araçlarla yaptığı sözlü va-

¹⁴⁸ Öztan, s. 229; Dural/Öz, s. 219-220, 224; Ergüne, s. 17; Öncü, s. 311.

¹⁴⁹ Öncü, s. 311-312.

¹⁵⁰ Öztan, s. 231; İnan/Ertas/Albaş, s. 268-269; Baygın, s. 572; Öncü, s. 315.

¹⁵¹ Dural/Öz, s. 220.

¹⁵² İma teorisi, vasiyetnamelerin de dahil olduğu şekle bağlı hukuki işlemlerde mirasbırakanın iradesi belgede açık olarak yer almamakla birlikte, mirasbırakanın ne istediğini ima etmek suretiyle ifade etmiş olmasıdır. Bkz. Öztan, s. 232; Öncü, s. 317-318.

siyetinde de en azından bir imada bulunması aranmaktadır. İmada bulunması halinde sözlü vasiyetnamesi asıl unsur olup vasiyetname dışı durum ve koşullar göz önünde bulundurularak yorum yapılacaktır. Kanaatimizce özellikle mirasbırakanın sözlü vasiyetini elektronik araçlarla kaydettiği durumlarda hakimin yorum yapması çok daha kolay olacaktır. Zira hakim yazılı belge haline gelen sözlü vasiyetname ile birlikte mirasbırakanın sadece sesli ise sesini, eğer hem sesli hem görüntülü ise sesi ile birlikte hareketlerini de yorum yaparken değerlendirebilecektir. Ayrıca elektronik sözlü vasiyetnamelerde tanıklar, mirasbırakanın bir irade beyanı açısından imada bulunduğu noktayı duymayabilirler ya da ne kadar önemli olduğunun farkına varamayabilirler. Bununla birlikte sesli veya görüntülü kaydedilen sözlü vasiyetnameler, hakim tarafından dinlenir veya izlenirken mirasbırakanın irade beyanını ima ettiğinin farkına varılıp, vasiyetname dışı olgulardan da yararlanarak son arzusunun gerçekleşmesi sağlanabilir.

Vasiyetnamenin yorumunda özel bir hüküm olan favor testamenti ilkesi elektronik araçlarla yapılan vasiyetnameler bakımından özel bir önem arz etmektedir. Bu ilke kapsamında geçerli olarak yapılmış irade beyanları yorumlanmaktadır. Ancak bu ilkenin çok katı uygulanmaması gerektiği kanaatindeyiz ve gelişen teknoloji de bizi böyle düşünmeye yönlendirmektedir. Bu bağlamda şekil eksikliği hali de favor testamenti kapsamında değerlendirilip eğer kanunun vasiyetnamelerde öngördüğü şekil kurallarıyla varılmak istenen amaca, elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetnamelerle ulaşıldığı tespit edilirse bu ölüme bağlı tasarrufların geçerli kabul edilmesi gerektiği görüşündeyiz. Zira Türk Medeni Kanunu’nda genel olarak düzenlenmemekle birlikte Türk Medeni Kanunu’nun 504. maddesinin 2. fıkrasında yer alan favor testamenti ilkesi çerçevesinde bir değerlendirme yaparsak elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetlerde kişi içinde bulunduğu olağanüstü durum nedeniyle kişinin veya şeyin belirtilmesinde yanılabilir. Eğer kişinin yaptığı sözlü vasiyet kaydedilmişse yanılma halinin, sesinden veya görüntüsünden ve içinde bulunduğu halin yarattığı etkiden açıkça anlaşılacağı ve mirasbırakanın gerçek arzusunun şüpheye düşülmeksizin kesin olarak tespit edilebileceği düşüncesindeyiz. Bu nedenle kanununda yer alan şekil kurallarıyla varılmak istenen amaca elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetlerle daha güvenli bir şekilde varılıyorsa favor testamenti ilkesinin uygulanmaması için bir neden bulunmadığı kanaatindeyiz. Böylece favor testamenti ilkesi doğrultusunda elektronik araçlarla yapılan sözlü vasiyetname ayakta tutulup mirasbırakanın son arzusunun yerine getirilmesi sağlanmaktadır.

SONUÇ

Yakın zamanda yaşadığımız merkezi Kahramanmaraş olan deprem ile yine yakın zamanda Elazığ'da yaşadığımız maden göçüğü göstermektedir ki olağanüstü durumlarda yapılan sözlü vasiyetnamelerde Türk Medeni Kanunu'muzun genel olarak kabul ettiği gibi mirasbırakanın yanında her zaman tanık bulunmamaktadır ya da bulunan tanıkların akıbeti de ne yazık ki genellikle mirasbırakan ile aynı olmaktadır. Bu durumda mirasbırakanlar olağanüstü durumun dışında bulunan kişilerle elektronik araçlarla iletişim kurarak sözlü vasiyet yapabilmelidirler. Bununla birlikte kimi zaman da yaşanan olağanüstü olaylar nedeniyle internetin çekmemesi ya da iletişim araçlarıyla kişiler arasında iletişim kurulamaması söz konusu olmaktadır. Bu gibi durumlarda kişiler, sözlü vasiyetlerini elektronik araçlara kaydedebilmelidirler. Vasiyetnamelerin sıkı şekil şartlarından dolayı bu elektronik araçlara kaydedilen sözlü vasiyetlerin kabul edilmemesi mirasbırakan kişinin son arzu ve isteklerine geçerlilik kazandırılarak yaşama geçirilmesini engellemektedir. Ayrıca olağanüstü durum içinde bulunan mirasbırakanın dış dünyadaki kişilerle fiziken iletişim kurmasının hiç mümkün olmadığı bir halde, fiziken iletişim kurmadığı için kişilerin sözlü vasiyet yapamayacaklarını ifade etmek doğru değildir.

Her şeyin bu kadar hızlanıp pratikleştiği bir dönemde elektronik vasiyetnameler, kanunda yer alan sıkı şekil şartlarının amaçlarından olan mirasbırakanı uyarma, ölüme bağlı tasarrufun tahrif edilmesini engelleme ve mirasbırakanın kimliğinin tam olarak tespit edilmesini sağlama noktalarında gerekli güvenceleri sağladığında, pratik, hızlı ve masrafsız olmaları nedeniyle ölüme bağlı tasarruf yapmak isteyen kişilerin tercih edeceği bir yol olacaktır. Ayrıca şunu belirtmekte de fayda bulunmaktadır, özellikle sesli veya görüntülü kaydedilen sözlü vasiyetnamelerde kişinin kimliğini ve tahrife uğrayıp uğramadığını tespit etmek kanunda belirtilen sözlü vasiyetnamelere göre çok daha pratik ve basit olacaktır.

Elektronik sözlü vasiyetnamelerin hakim tarafından yorumlanması, bu vasiyetnameler sesli veya görüntülü kayıt olarak yer alıyorsa çok daha kolay olacaktır. Hakim elektronik sözlü vasiyetnameleri yorumlarken açıklayıcı yoruma dayanarak ima teorisi çerçevesinde hareket edecektir. Özellikle kaydedilen sesli veya görüntülü sözlü vasiyetnamelerde mirasbırakanın yaşadığı çelişki, vasiyetnamede bir imada bulunup bulunmadığı daha kolay tespit edilebileceğinden hakimin yorum yaparken daha net sonuçlara varmasını sağlayacak ve mirasbırakanın son arzuları olabildiğince hayata geçirilip gerçekleştirilecektir.

KAYNAKÇA

- Aksoy Dursun**, Sanem: “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Dair Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 66 Sayı: 2, 2008, s. 311-326.
- Akyol**, Şener: Sözleşmenin Yorumu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- Antalya**, O. Gökhan: Miras Hukuku, Legal, İstanbul 2015.
- Antalya**, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Legal, İstanbul 2015, (Borçlar Hukuku).
- Ayan**, Mehmet: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Seçkin, Ankara 2016.
- Baygın**, Cem: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: IV, Sayı: 1-2, 2000, s. 567-594.
- Canbolat**, Ferhat: Sözleşmelerde Amacın Gerçekleşmesi Çökmesi ve Boşa Çıkması, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Çağlayan Aksoy**, Pınar: “İsviçre Federal Mahkemesi’nin 11.12.2017 Tarihli Kararı Işığında Sözlü Vasiyetnamenin Koşulları Hakkında Bir Değerlendirme”, Yargıtay Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 4, Ekim 2018, s. 1623-1658.
- Dural**, Mustafa/Öz, Turgut: Miras Hukuku, Onbirinci Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017.
- Dural**, Mustafa/Sarı, Suat: Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri, Cilt I, 13. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018.
- Eren**, Fikret/Yücer Aktürk, İpek: Türk Miras Hukuku Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- Ergüne**, Mehmet Serkan: Vasiyetnamenin Yorumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Ertuğrul**, Meltem: “Doğal Afet Yaratan Depremlerin Miras Hukuku’na İlişkin Sonuçları”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 88, Sayı: 3, Aralık 2023, s. 1-52.
- Hatemi**, Hüseyin: Miras Hukuku, 7. Baskı, Onikilevha, İstanbul 2018.
- İmre**, Zahit/Erman, Hasan: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Basım, Der Yayınları, İstanbul 2016.

- İnan**, Ali Naim/**Ertas**, Şeref/**Albaş**, Hakan: İnan - Türk Medeni Hukuku - Miras Hukuku, Mevzuattaki Değişikliklere ve Uygulamalardaki Yeniliklere Göre Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiştir, 9. Bası, Bilge Yayınevi, Ankara 2015.
- Kanışlı**, Erhan: İsviçre-Türk Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kurulmasında Yanılma, Onikilevha, İstanbul 2018.
- Kayak**, Sevgi: “Türk Hukukunda Sözlü Vasiyetname”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 58 Sayı: 1-2, 2000, s. 189-220.
- Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Miras Hukuku, Genişletilmiş 8. Bası, Turhankitabevi, Ankara 2018.
- Koyuncu**, Ferhat: Türk Hukuku’nda Sözlü Vasiyetname, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.
- Oğuzman**, M. Kemal: Miras Hukuku, Gözden geçirilmiş 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.
- Öncü**, Özge: “Vasiyetnamelerin Yorumunda İma Teorisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, s. 307-374.
- Özbilen**, Arif Barış: “İstisnai ve İkincil Bir Vasiyet Türü: Sözlü Vasiyetname”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 71, Sayı: 4, 2022, s. 1559-1587.
- Öztan**, Bilge: Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), Yedinci Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2016.
- Öztan**, Bilge/**Öztan**, Fırat: “Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medeni Kanun’daki ve Noterlik Kanunu’ndaki Şekil Şartları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Sayı: 4, 2016, s. 3585-3615.
- Savaş**, Abdurrahman: “İnternet Ortamında Yapılan Tek Taraflı Hukuki İşlemler ve Özellikle Elektronik Vasiyetname”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2, 2007, s. 51-91.
- Serozan**, Rona/**Engin**, Baki İlkay: Miras Hukuku, 4. Baskı, Seçkin, İstanbul 2014.
- Taşatan**, Caner: “Vasiyetname Lehine Yorum İlkesi ve Bu İlkenin Türk Medeni Kanunu’na Yansımaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 1, 2021, s. 571-605.
- Tekinay**, Selâhattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Halûk/**Altop**, Atillâ: Tekinay Borçlar Hukuku, 7. Bası, İstanbul 1993.

Türkmen, Ahmet: “Dijital Vasiyetname ve Vasiyetlerin Şekle Uygunluğunun Türk Pozitif Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020/2, s. 1239-1320.

Yakupoğlu, S. Derya: “Olumlu Miras Sözleşmesinin Bağlayıcılığı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 136, 2018, s. 225-262.

<http://www.ilhanhelvacidersleri.com/turk-medeni-kanunu/turk-medeni-kanunu-madde-540>

<https://www.kazanci.com.tr/>

<https://www.lexpera.com.tr/>

KISALTMALAR

- BAM.** : Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz. : Bakınız
E. : Esas
HD. : Hukuk Dairesi
HGK. : Hukuk Genel Kurulu
K. : Karar
MK. : 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi (Medeni Kanun)
RG. : Resmi Gazete
s. : sayfa
T. : Tarih
TMK. : 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
vd. : ve devamı
YİBHKG. : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Kısmı Genel Kurulu